

Boomzorg

HET VAKBLAD VOOR BOOMVERZORGING EN BOOMBEHEER IN DE OPENBARE RUIMTE

**SAVE
THE
DATE**

26-10-2017

DE ZEVENZONENBOOM

De perfect afwisseling voor de eeuwige krent

Boomklimmen

Bijna geen verschil
tussen man en vrouw

Bomen behouden

als oases van
biodiversiteit

**Groen
Techniek
Holland 2017**
12|13|14 sept

TREE INDUSTRY PERSONALITY

**Voor al uw rooi- en
snoeiwerkzaamheden**

Kortenhoeft
Tel: 06-21225226
www.robvandenhoek.nl

Van Asch groenvoorziening

T: 030-656 3016
M: 06-54942530
info@vanaschgroenvoorziening.nl
www.vanaschgroenvoorziening.nl

Markelo: 0547-750 900
Dedemsvaart: 0523-611 176
info@boomspecialist.nl
www.boomspecialist.nl

Onderzoek, advies, snoei
ETW, ETT

Laan van Mertersem 15
Breda, 076-520 3909
info@B-vier.nl
www.b-vier.nl

Groeiplaatsverbetering
Pneumatische injectie methode
Snoeien-(ver)planten
Onderzoek & Advies
Inventarisatie/VTA
Taxaties

info@boomtotaalzorg.nl
030-6011880

**Boomtechnisch onderzoek
advies & taxatie**

Venkel 37
8101 DL Raalte
T: 0572-364 400
M: 06-518 904 42
E: info@expedio-arbori.nl

**Inventarisatie | onderzoek
advies | snoeien | Vellen**
info@boomontzorging.com
www.boomontzorging.com

- Robert van Stuyvenberg
06-15699852
- Aernout Theunissen
06-23290014

*Snoeien, rooien, verplanten
VTA controle, advies
Treeworker, Tree Technician*

T: 0525-653695
M: 06-51061686
info@boomtuintechniek.nl
www.boomtuintechniek.nl

Boomadviesdiensten Heusden
Boomtechnisch onderzoek, VTA,
Boomeffectanalyse,
(Picus-) geluidstomografie
T: 06-12330613
info@boomkarwei.nl

Tel: 06-451 855 50
Internet: www.bas-boomverzorging.nl
E-mail: info@bas-boomverzorging.nl

**Boomverzorging en
Groenvoorziening**

Treviso 13
2921 BJ Krimpen aan den IJssel
T: 0180-515844
info@denboergroen.nl
www.denboergroen.nl

**Adviseurs voor: Bomen,
Grootgroen, Flora&Fauna**

Van Pallandtlaan 10
6998 AW Laag-Keppel
T: 0314-642 221
info@forestgroenconsult.nl
www.forestgroenconsult.nl

**Boomtechnisch adviseur
European Tree Technician**

Harderwijkstraat 35
3881 ED Putten
T: 0341-370290
M: 06-46206749
info@boomadviesduifhuizen.nl
www.boomadviesduifhuizen.nl

Vestiging Veluwe

Hoorn 2
6713 KR Ede
T: 0318-614 227
info@ablboomverzorging.nl
Vestiging Twente
Lichtenbergerweg 4
7462 PT Rijssen-Holten
T: 0548-621 812
www.ablboomverzorging.nl

ADVIES - UITVOERING - BOOMVERZORGING
www.treeworker.nl

Windhoek 5
7345 EH Wenum Wiesel
T: 055-3121041
F: 055-3120728
bouwmeester@treeworker.nl
www.treeworker.nl

stedelijkgroen.com

StedelijkGroen bv

Bosland adviesbureau
Peter Brautigam | Ido Borkent

**VTA-rapportages
FFW-checks**

Waalwijk 24
6677 MB
Slijk-Ewijk
0481-482 556
0653-847 171
bosland@planet.nl

**Expert advies voor
bomen in de stad**

25 jaar ervaring
T: 020-411 87 53
couenberg@natura-ingenium.nl
www.natura-ingenium.nl

BOOMVERZORGING - GROENVORZIENING

www.mensebv.nl

DE GROENE VALLEI

Leendert Jan van Santen

Cozijnsenlaan 25
3772NP Barneveld
T: 06-511 446 87
info@degroenevallei.nl
www.degroenevallei.nl

Tarzan Boomspecialisten

Snoei & Kap - onderzoek,
inventarisatie, aanplant, detachering
T: 0297-582994
f@tarzan.eu
www.tarzan.eu

Bloemendaalseweg 68a
2804 AB Gouda
T: 06-22420943
info@hovenier-boomverzorging.nl
www.hovenier-boomverzorging.nl

Boomverzorging

Dwaziewegen 17
9301 ZR Roden
T: 050-501 53 46
M: 06-53240346
vosgroenverzorging@planet.nl
www.vosroden.nl

AGRO "DE AREND" BV

Agro "De Arend" BV

Tielsestraat 95 tel: 0488 - 483275
4041 CS Kesteren info@agrodearend.com

www.agrodearend.com

**Uw partner
met visie voor
de kweker!**

28 Bomen behouden als oases van biodiversiteit

In april vond een cursus fractuursnoei plaats op landgoed Oud-Poelgeest in Oegstgeest. Voor zover cursusleider Ton Stokwielder van Storix weet, was dit de eerste keer dat er een dergelijke cursus in Europa werd gehouden. Samen met Hoek Hoveniers, die hier het beheer doet, werden enkele circa 180 jaar oude eiken gesnoeid. Ook werd een plan gemaakt voor duurzaam beheer van de eiken in de komende vijftig jaar.

COLOFON

Boomzorg wordt 8 keer per jaar in een gemiddelde oplage van 2.250 exemplaren verspreid onder boomverzorgers en boombeheerders in dienst van gespecialiseerde bedrijven en gemeentes.

Redactie & commercie

NWST NeWSTories bv
Fransestraat 41
6524 HT Nijmegen
T 024-3602454
I www.boomzorg.nl

Hoofdredacteur: Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Operationeelmanager: Peter Jansen (peter@nwst.nl)
Redacteurs: Kelly Kuenen (kelly@nwst.nl)
Guus van Rijswijk (guus@nwst.nl)
Nino Stuivenberg
Vormgeving: Marie Cecile Oosterhout
en Tessa Benders (StudioBont)
Advertenties: Alberto Palsgraaf
(alberto@nwst.nl)
Rik Groenewegen
(rik@nwst.nl)
Sales support: Lieke van der Weijde
(lieke@nwst.nl)

Abonnementen

€77,- per jaar. De abonnementsperiode loopt van 1 januari tot en met 31 december van ieder jaar en uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe abonnementsperiode in ons bezit is. Op alle abonnementen zijn onze leveringsvoorwaarden van toepassing. Deze vindt u op www.boomzorg.nl/abonnement

ISSN: 2211-9892

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze berusten bij Boomzorg c.q. de betreffende auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgever worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, scan, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook. Boomzorg wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd. Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of op te vragen.

Meer burgers met honing(bomen) dan met azijn vangen!

Even wat op zich zinloze kennis uit de download gegevens van de website van dit vakblad. Naar bomen met bijen of honing in hun naam worden substantieel meer gezocht. Alle reden dus om massaal de honingboom aan te planten. Ook al is boomoloog Jan P. Mauritz bang dat de recente naamsverandering van *Sophora* naar *Styphnolobium* deze zeer bruikbare bomen stemmen gaat kosten.

'Bij boomklimmen is er bijna geen verschil meer tussen mannen en vrouwen'

Zestig boomverzorgers uit alle hoeken van Europa waren van 22 tot 25 juni present in het Worplantsoen in Deventer voor het EK boomklimmen. Ze daagden elkaar op vijf onderdelen uit op snelheid en behendigheid. Ook de Nederlandse Gaby Kleuver en de Zweedse Boel Hammarstrand waren van de partij.

'De zevenzonenboom is de perfecte afwisseling voor de eeuwige krent'

Henk Schuitemaker, landschapsarchitect en één van de eigenaren van VlugP Stedebouw en landschapsarchitectuur, heeft zojuist de *Heptacodium miconioides*, ofwel de zevenzoneboom in een ontwerp toegepast voor een daktuin op de Zuidas in Amsterdam, dat in september wordt uitgevoerd. 'Hij inspireert me door de prachtige geurige bloei en vruchtdracht tot laat in het najaar, wat echt bijzonder is in Nederland.'

8

44

De boom in het bos zien

De periode van medio juli tot medio maart is de geschiktste periode om het Nederlands bomenbestand de verzorging te bieden die het verdient. Kappen of uitdunnen hoort daarbij, maar deze duidelijk zichtbare en rigoureuze activiteiten kunnen niet altijd rekenen op instemming van de argeloze burger. Een tactvolle en low profile benadering is daarom belangrijk; een aanpak die Van den Nagel Bosexploitatie wel toevertrouwd is.

VOLG ONS

twitter.com/boomzorg

facebook.com/bladboomzorg

MIX
Papier van
verantwoorde harkomst
FSC® C092667

EN VERDER

- 6 Nieuws
- 12 Laatst levenden van oud klompenbos
- 15 Helicon-opleiding Boomtechnisch adviseur van start in januari
- 36 Monumentale bomen Drachten blijven behouden
- 47 Alleen verwijzen naar Norminstituut Bomen niet voldoende
- 48 Hoofredactioneel

Nader onderzoek monumentale beuk in Naarden

In opdracht van de tuincommissie van de Coöperatieve Vereniging van serviceflat Zandbergen, heeft Treevision onlangs nader onderzoek uitgevoerd bij een monumentale bruine beuk op perceel Amersfoortsestraatweg 90 in Naarden. Aanleiding hiertoe is het feit dat omstreeks eind juni een zeer forse gesteltak is uitgebroken. Uit het onderzoek is gebleken dat de boom vooralsnog voldoende breukvast is en na verwijdering van het dode hout veilig te handhaven is. De vele op de stam aanwezige lekpits/bloedingsplekken, zijn het gevolg van een interne afweerreactie op een houtparasitaire schimmelaantasting. Ondanks dat hier geen

overige signalen van zijn waargenomen, zoals rhizomorfen en/of vruchtlichamen, betreft het vermoedelijk een (beginnende) aantasting door echte honingzwam en/of korsthoutskoolzwam.

Naast een jaarlijkse herinspectie en hernieuwd nader onderzoek eind 2019, hebben wij geadviseerd de kwaliteit van de groeiplaats te verbeteren middels het aanbrengen van voedingspijlers.

IPC en PCbomen organiseren ETW-herexamen

Eind juli deden vijftien kandidaten mee aan een ETW-herexamen. Bijzonder aan dit herexamen is dat IPC Groene Ruimte (IPC) en Praktijk Centrum Bomen (PCbomen) de handen hiervoor ineen-sloegen. Vanwege het grote aantal aanmeldingen voor de ETW-examens worden er door beide organisaties twee keer per jaar 'reguliere' ETW-examens georganiseerd. Zowel IPC als PCbomen heeft deze reguliere ETW-examens in juni afgenomen. Helaas is toen niet iedereen geslaagd. Om kandidaten in de gelegenheid te stellen om eerder herexamen te doen, hebben IPC en PCB besloten om gezamenlijk dit herexamen te organiseren. Hiermee kwamen zij tegemoet aan de wens van de kandidaten om niet te hoeven wachten tot het volgende 'reguliere' examen. De kandidaten die één of meerdere onderdelen moesten herkansen, deden dit onder toezicht van de European Arboricultural Council (EAC). Na een evaluatie van het ETW-herexamen wordt gekeken of het gezamenlijk organiseren van toekomstige ETT-herexamens tot de mogelijkheden behoort.

Tech-Knee-bescherming

De Zweedse producent Husqvarna vernieuwt het volledige assortiment beschermkleding. Er zijn vier kledinglijnen: Technical Extreme, Technical, Functional en Classic. De kledinglijnen zijn ontwikkeld voor boomverzorgers en bosbouwers, maar ze zijn ook geschikt voor de incidentele gebruiker. De kledinglijnen zijn bruikbaar tijdens alle seizoenen. Zo heeft de kleding ventilatiegaten en -ritsen, reflecterende strips en enkelbanden tegen insecten. De stoffen zijn licht en waterafstotend. De maten variëren van S tot XXL. Een belangrijke noviteit is er bij de Technical Extreme veiligheidsbroek: de introductie van Tech-Knee. Dankzij de extra vezellagen biedt Tech-Knee een betere kniebescherming tijdens werk met een kettingzaag. Dat verhoogt de veiligheid, vooral in een houding waarbij de broek zich strak rond de knie spannt. De volledige kniezone is gevormd en garandeert een goede pasvorm. Ook in natte omstandigheden is het comfortabel werken met Tech-Knee, dankzij de waterbestendige binnenvoering en een waterafstotende buitenlaag. De Technical Extreme veiligheidsbroek (met Tech-Knee) is verkrijgbaar voor 318,18 euro (excl. btw) via Husqvarna-dealers. Kijk voor meer informatie over alle beschermkleding en een dealeroverzicht op de website van Husqvarna.

Oosthoek nieuwe directeur Groenkeur

Per 1 september is Dick Oosthoek de directeur van Stichting Groenkeur. Dat meldt de organisatie op haar site. Oosthoek neemt de taken over van Matthijs Mesken, die aan de slag gaat als directeur bij de VGB. Oosthoek is bekend in de tuinbouw- en groensector door diverse functies bij de Rabobank en ING, vertelt de stichting. Van 2005 tot 2011 was hij afdelingsdirecteur akker- en tuinbouw bij Rabobank International/Nederland en nadien directeur van Rabobank Rijn en Veenstroom.

72ste editie Saltex-beurs

Op woensdag 1 en donderdag 2 november vindt de 72ste editie van Saltex plaats. Toegang tot de beurs, die plaatsvindt in Birmingham, is gratis. Saltex (*Sports amenities landscaping trade exhibition*) brengt alle ontwikkelingen in de (kunst)grasmarkt en de groene sector bij elkaar. Vorig jaar trok de tweedaagse beurs zo'n negenduizend bezoekers; de verwachting is dat het aantal dit jaar nog hoger zal liggen. Bezoekers kunnen op Saltex terecht voor gratis adviezen van experts, terwijl er ook educatieve seminars gegeven worden. 's Avonds worden traditioneel de IOG Industry Awards uitgereikt.

Met meer dan 250 exposanten op de beursvloer valt er ook dit jaar weer genoeg te zien. Tot die exposanten behoren onder meer Barenbrug, Bayer, DLF, GKB Machines, Granuband, Greenfields, Husqvarna, ICL, John Deere, Limagrain, Stihl en Votex. Bij GKB Machines hoefde men niet lang na te denken over nieuwe deelname. Tom Shinkins van GKB laat weten: '2016 was voor ons de tweede keer dat wij als zelfstandig bedrijf op Saltex stonden. We hebben toen veel orders binnen kunnen halen en daarom hebben we ook voor dit jaar weer geboekt. Het was goed om zo veel mensen uit de sector bij elkaar te zien, zowel uit het VK als de rest van Europa.'

Een compleet overzicht van de exposanten is hier te vinden. De locatie van Saltex is wederom het NEC in Birmingham. Registreren voor tickets is mogelijk via deze link.

Machinale inbouw wortelweringsscherm

In opdracht van KWS is aan de Dokkumer Trekvaart te Leeuwarden over een lengte van zo'n 100 meter wortelweringsscherm Rootbarrier 360 aangebracht. Dit is het eerste project in een reeks. KWS heeft voor de gemeente op diverse locaties nieuw asfalt aangebracht. Om op deze plekken ook in de toekomst wortelopdruk tegen te gaan, is gekozen voor het machinaal aanbrengen van Rootbarrier 360. Dit gebeurde met de wortelweringsfrees WSF800. KWS koos voor deze machine omdat er met de methode snel en netjes gewerkt kan worden en de overlast beperkt wordt.

Xylella zet voet op vasteland Spanje

Na vondsten op de Spaanse eilanden Mallorca, Menorca en Ibiza, heeft de bacterie *Xylella fastidiosa* ook het vasteland bereikt. Dat meldt de Europese Commissie. In juni werd de bacterie aangetroffen

in amandelbomen in Alicante, aan de oostkust van Spanje. In juli werd de bacterie vervolgens ook gevonden in een amandelbomenveld één kilometer van de eerste locatie. De autoriteiten hebben een bufferzone van tien kilometer om de vindplaats ingesteld.

Momenteel wordt onderzocht hoe de bacterie daar terecht is gekomen. Welke subspecies hier gevonden is, wordt op de site van de Commissie niet vermeld. Op de Spaanse eilanden werden in totaal drie subspecies aangetroffen. Binnen de EU is *Xylella fastidiosa* momenteel gesignaleerd in Italië, Spanje, Frankrijk en Duitsland. In ons buurland bleef het vooralsnog bij één vondst in een gepotte oleander bij een kwekerij in Saksen, tegen de grens met Polen en Tsjechië. In Engeland hebben verschillende leden van de Horticultural Trades Association, waaronder kwekers, tuincentra en hoveniers, in juli in een verklaring toegezegd geen waardplanten te kopen uit gebieden waar *Xylella* is aangetroffen. In Nederland wordt gewerkt aan vergroten van de bekendheid van *Xylella* in de markt en bij de consument, en worden handelaren gewezen op de risico's van inkopen uit gebieden waar de

NIEUWS

Nieuw instapmodel heggen-schaar van Stihl

Stihl heeft onlangs een nieuwe accuheggen-schaar gepresenteerd: de HSA 45. De heggen-schaar, voorzien van een geïntegreerde lithium-ionaccu, dient als instapmodel voor kleine tuinen. De HSA 45 weegt inclusief accu slechts 2,3 kilo. De accu is goed voor veertig minuten snoeiwerk met een vermogen van 18 volt. De machine kan vervolgens via een aparte laadkabel worden opgeladen. Het mes heeft een snijlengte van 50 centimeter en een tandafstand van 24 millimeter. De machine is tevens voorzien van een zwaardbeschermer. Deze zwaardbeschermer, geïntegreerd in de punt van het mes, heeft een dubbele functie. Enerzijds beschermt hij het mes tegen beschadigingen bij werkzaamheden bij een muur of vlak bij de grond. Anderzijds is de geïntegreerde bevestigingshaak handig voor montage aan de muur. Hierdoor kan de machine gemakkelijk plaatsbesparend worden opgeborgen. De activerings sleutel biedt nog een extra beveiliging: wanneer de sleutel uit het toestel wordt getrokken, is het onmogelijk om de machine ongewild te starten.

bacterie is aangetroffen. Van een importverbod is geen sprake, al geldt voor veel waardplanten wel een paspoortplicht. Naar aanleiding van de laatste vondst adviseert Greenport Boskoop kwekers te stoppen met importeren uit regio's waar *Xylella* is aangetroffen en reeds geïmporteerd materiaal uit die regio's te laten onderzoeken. Een uitbraak van *Xylella* heeft als gevolg dat waardplanten binnen 100 meter van de besmetting worden vernietigd. Om de besmette zone wordt een bufferzone ingesteld van tien kilometer; binnen of vanuit deze zone mag vijf jaar lang geen verkeer van waardplanten plaatsvinden. De bekendste waardplanten van *Xylella fastidiosa* zijn olijfbomen, maar de volledige waardplantenlijst omvat tientallen bomen en planten.

Henk Schuitemaker, landschaps-architect en één van de eigenaren van VlugP Stedebouw en landschaps-architectuur, heeft zojuist de *Heptacodium miconioides*, ofwel de zevenzoneboom in een ontwerp toegepast voor een daktuin op de Zuidas in Amsterdam, dat in september wordt uitgevoerd. 'Hij inspireert me door de prachtige geurige bloei en vruchtdracht tot laat in het najaar, wat echt bijzonder is in Nederland.'

Auteur: Santi Raats

Henk Schuitemaker: 'De zevenzonenboom bloeit wanneer de rest is uitgebloeid. Als ontwerper zoek ik spreiding van bloei, zodat er het hele jaar door iets moois is om naar te kijken.'

'De zevenzonenboom is de perfecte afwisseling voor de eeuwige krent'

Landschapsarchitect Schuitemaker siert stedelijk gebied graag op met exoten

6 min. leestijd

Heptacodium miconioides is familie van de *Caprifoliaceae*, de kamperfoelieachtigen. Het is een nog vrij onbekende bladverliezende sierheester, alhoewel hij al in 1907 is ontdekt door Amerikaanse dendrologen tijdens een expeditie naar het Chinese berggebied. Zij namen echter alleen gedroogde monsters mee en deze verdwenen in het archief. Pas in 1980 vond er opnieuw een expeditie plaats naar China, waarna zaden van *Heptacodium miconioides* werden meegenomen en in cultuur werden gebracht. Schuitemaker weet te vertellen: 'Als je *Heptacodium miconioides* opkweekt, bloeit hij blijkbaar pas na een paar jaar. In 1986 werd er een aangeplant in het arboretum in Wageningen, maar die bleef de eerste jaren onopgemerkt. Vandaar dat men pas later dacht: wat is hij eigenlijk mooi!'

Verwarrende naam

Er kan wat verwarring ontstaan over de naam zevenzonenboom. Waar verwijst 'zonen' naar? Uit de Engelse vertaling wordt men niet veel wijzer: *seven son flower*. In elk geval is duidelijk dat 'zeven' verwijst naar het aantal bloemen dat de botanicus in kwestie aantrof per bloemenkrans van de *Heptacodium miconioides*: hepta betekent zeven. 'Maar daar is wat misgegaan', verklaart Schuitemaker. 'De bloemen komen voor in aantal van zes.'

De landschapsarchitect gaat verder: 'De soort wordt sinds de jaren 80 gekweekt. In het arboretum van Wageningen staat één van de eerst geplante exemplaren. Ze zijn nu overal verkrijgbaar bij de grote kwekers, heb ik gezien. Langzaam maar verschijnen ze nu ook in de openbare ruimte. Ze zijn heel makkelijk om toe te passen. Wel houdt hij van een doorlatende vochthoudende grond en van zon om het beste tot bloei te kunnen komen, alhoewel hij ook in halfschaduw kan staan. Hij hoort niet in verharding, maar in een ruim plantvak. Hij is in elk geval zeer winterhard en er zijn nog geen problemen geconstateerd op het gebied van ziekten en plagen.'

Gemeentehuis Leidschendam

Voor de ingang van het gemeentehuis van Leidschendam-Voorburg staan vier exemplaren als kleine meerstammige boompjes. Je kunt onder de kroon door kijken; vanaf de bankjes in de publieksruimte van het gemeentehuis kun je onder de boompjes door het verkeer verderop in de straat aanschouwen. De vier *Heptacodium miconioides* zijn in het voorjaar van 2017 geplant en zijn onderdeel van een ontwerp van landschapsarchitectenbureau Plein'06 uit Rotterdam. Enkele dorre blaad-

De zevenzonenbomen staan in een verhoogde bak. Vanuit de publiekshal van het gemeentehuis kun je onder de kronen door de achterliggende weg en het verkeer goed zien.

jes verraden dat ze er, waarschijnlijk in juni, wat te droog bij hebben gestaan. 'Alle vier staan ze ook in een verhoogde bak, terwijl ze nog geen diepe wortels hebben aangemaakt. Met het verplanten "pest" je ze natuurlijk ook een beetje. Maar ze komen er weer bovenop. De top is niet kaal, maar staat mooi in blad.' Schuitemaker buigt zijn arm in de kroon. 'Daar zit een jonge scheut van wel 40 cm. Dat is een teken dat de boom is aangeslagen. Gelukkig maar, want er zijn in Nederland niet veel plekken waar je volwassen exemplaren van *Heptacodium miconioides* kunt bewonderen. Helaas is het nog te vroeg voor de bloei: die vindt pas plaats vanaf eind augustus. Nog even wachten, dus.'

Heptacodium miconioides bleef als laatbloeier de eerste paar jaren onopgemerkt

Uitgesproken indruk

De uit de kluiten gewassen heesters hebben een aparte, schilferende schors, net zoals die van berken en platanen. De vier exemplaren zijn als een meerstammig boompje gesnoeid. Schuitemaker: 'Je kunt ze ook van onderuit laten groeien. Er zijn veel verschillende snoeivormen mogelijk met

Er zijn in Nederland niet veel plekken waar je volwassen exemplaren van *Heptacodium miconioides* kunt bewonderen

Heptacodium miconioides. Dat is een voordeel bij het ontwerpen.' Schuitemaker geeft toe: 'Het is een boom waar je van moet houden. Het lijkt misschien een beetje alsof hij een rommelig uiterlijk heeft, maar hij is vooral karakteristiek. Hij past goed als solitair in een park of als aandachtstrekker in een binnentuin, parktuin of daktuin. Ik heb hem in ons ontwerp voor de Amsterdamse daktuin tussen een judasboom, honingboom en een winterbloeiende kers staan. In de stad kan hij ook prima aarden, omdat hij een open structuur heeft. Men wil in de stad vaak geen dichte kronen, omdat dit dichte schaduwen werpt en men de beperkte ruimte juist open en licht wil houden. Met *Heptacodium miconioides* kan men doorkijkjes creëren, wat de sociale veiligheid ten goede komt.'

Late bloei

De zevenzonenboompjes, nu zo'n drie meter hoog (hij wordt vijf tot soms wel acht meter hoog), bloeien nog niet. De blaadjes hangen wat naar beneden en zijn een beetje samengevouwen. 'Dat kenmerkt

Ik roep als ontwerper geregeld de hulp van een dendroloog in

deze boom, net als bij kornoelje. Hij beschermt zich tegen de droogte en de zon door zijn blaadjes wat te sluiten, zodat het bladoppervlak kleiner wordt en hij minder hoeft te verdampen en dus minder vocht kwijtraakt. De boom bloeit pas laat, in augustus of september, wanneer de meeste planten, bloemen en bomen zijn uitgebloeid. De bloei gaat door tot ver in oktober. De witte bloemen staan in de bladoksels van tegenovergestelde en geveerde bladparen en geuren sterk zoet. *Heptacodium miconioides* is een ecologisch nuttige boom: hij trekt in de bloeiperiode bijen aan en is een drachtplant voor vlinders; hij herbergt rupsen die zich verpoppen. In het najaar worden de kelkbladen vlezig en verkleuren ze kersenrood. Dat is werkelijk prachtig. Als ontwerper zoek ik spreiding van bloei, zodat het oog het hele jaar door iets moois heeft om naar te kijken.'

Exoot als afwisseling van inheemse soorten

Schuitemaker vindt exoten een prima toepassing in stedelijk gebied. 'In het buitengebied is dat anders. Daar gebruik je eerder inheems materiaal

en de praktische soorten die altijd zijn toegepast als laanboom, haag of houtleverancier. Maar in compact stedelijk gebied wil je de burger vooral afwisseling bieden en sierlijkheid in kleur, bloei-vormen en seizoenbeleving, ook al vinden sommige ecologen exoten ongewenst. In parken in stedelijk gebied wordt dat al eeuwenlang gedaan. Landen met koloniën toonden in hun stadsparken wat er in hun rijk allemaal te halen viel. In de huidige openbare ruimte zie ik nog te weinig afwisseling tussen inheemse soorten en exoten, terwijl er mooie bomen beschikbaar zijn met uiteenlopende sierwaarde en seizoenkenmerken. De *Heptacodium miconioides* is daar bij uitstek voor geschikt. Eigenlijk hebben veel ontwerpers op het gebied van exoten maar een beperkt sortiment in hun hoofd. Ik hoor ook bij die groep ontwerpers die wel veel sortimentskennis heeft, maar regelmatig de hulp van een dendroloog inroept. De zevenzonenboom is weer eens wat anders dan het eeuwige krentje. Daar moet met nadruk bij zeggen dat ik de krentenboom prachtig vind.' De landschapsarchitect somt de voordelen van exoten in de stad op: 'Ze passen vaak beter in het stadsklimaat, waar het vaak een paar graden warmer is dan in het buitengebied. Door hun aparte kenmerken zorgen ze voor veel belevingswaarde op een klein oppervlak. Door verschillende soorten af te wisselen, kun je bijna het hele jaar door zorgen dat er iets apart te bewonderen is. En je kunt genoeg exoten uitkiezen die ook nog eens eco-

Henk Schuitemaker, met links en rechts van hem twee zevenzonenbomen. Helemaal rechts de entree van het gemeentehuis.

gisch verantwoord zijn. Zoals ik al eerder zei, is de *Heptacodium miconioides* een prima drachtplant voor hommels, bijen en vlinders.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6877

Er zitten zes bloemen in een krans.

*De schors van *Heptacodium miconioides* is schilferachtig, net als bij berken en platanen.*

*De blaadjes zijn een beetje samengevouwen. Daarmee beschermt *Heptacodium miconioides* zich tegen droogte en zon.*

Laatst levenden van oud klompenbos

ETT'er Elroy Janssen fietst regelmatig langs een rabattenbosje aan de dijk bij Boven-Leeuwen. Aan de rand daarvan staan vijf *Populus x canadensis* 'Serotina', waarvan de eigenaars aanvankelijk bang waren geworden door hun imposante hoogte. De *Populus x canadensis* 'Serotina' zijn minstens honderd jaar oud, hebben een stamdikte van 1,48 op borsthoogte en zijn ongeveer 40 meter hoog. Ze staan in een oud klompenbos, het zogenaamde 'Sterrebos', een naam die afstamt van het stervormige grondpatroon aan wandelpaden van het bos. De aanleg van sterrenbossen was vanaf de achttiende eeuw in trek bij de adel, die tijdens de jacht vanuit het middelpunt overstekend wild op alle paden kon waarnemen.

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6887

Infoavond ETT
14 september
Eindhoven
Aanvang 19.30 uur

Kies een opleiding!

- **European Treeworker**
- **European Treetechnician**

Wij bieden je diverse opleidingstrajecten

- Modulaire cursussen
- BBL-trajecten
- In-company trainingen
- Diverse korte trainingen voor boomverzorgers

Informatie en aanmelding:

Helicon MBO Apeldoorn
André Hilbrand, 06 24 67 51 22
a.hillebrand@helicon.nl

Helicon MBO Eindhoven
Corik Geurts, 06 30 67 88 08
c.geurts@helicon.nl

helicon.nl

kegelsplijters

stobbenboren

bomenknippers

St. Jacobsstraat 1
4855 AK Galder
T: 076 - 561 34 33
E: sales@bijl-groentechniek.nl

WWW.STUMPPLANER.COM

BETROKKEN

FLEXIBEL

DOELGERICHT

BETROUWBAAR

Groenadvies Amsterdam bv zoekt versterking!

Wij zijn op zoek naar een fulltime groentechnisch adviseur m/v (ervaren/aankomend)

Je competenties:

- enthousiast en leergierig
- werk- en denkniveau HBO
- uitstekende schriftelijke en mondelinge vaardigheid, ervaring met rapporteren is een pre
- kennis van/ervaring met alles wat groeit en bloeit maar ook begrip van (infra-)techniek
- goede vaardigheid met digitale beheersystemen is een pre
- geen bezwaar tegen vieze handen
- bezit certificaat ETT en of BVC is een pre

Je voert een project uit van A tot Z; van onderzoek buiten tot rapporteren (mondeling en/of schriftelijk).

Je werkt met ervaren collega's.

Werkgebied: 60% Amsterdam, 30% Noord- en Zuid-Holland, 10% rest van Nederland. Standplaats: Wormerveer.

Werktijden: in overleg. Werkduur: minimaal 36 uur per week.

Wij bieden: een goed marktconform salaris en pensioen-voorziening, passend bij de functie.

Meer informatie? Neem contact op met Bart Stoffer, 06-50523935, of via info@groenadviesamsterdam.nl, of kijk op: www.groenadviesamsterdam.nl

KIES VOOR HOUT!

Een goed beheerd bos is een onuitputtelijke bron voor ons duurzaamste bouw materiaal.

FSC® F000222

Helicon-opleiding Boomtechnisch adviseur van start in januari

Kopstukken uit de bomenwereld weer in de startblokken om kennis over te dragen

Op 14 september houdt Helicon Eindhoven een open avond voor de avondopleiding Boomtechnisch adviseur, die in januari van start gaat.

Niet alleen kan de afgestudeerde hiermee het Europese ETT-examen van de EAC afleggen, ook maakt hij of zij in één klap kennis met een aantal voortrekkers uit de bomenwereld.

Auteur: Santi Raats

De opleiding Boomtechnisch adviseur is een zelfstandige opleiding die op 32 donderdagavonden en vier praktijkdagen wordt gegeven bij Helicon Eindhoven. De deelnemers zijn boomverzorgers, werkvoorbereiders, bestekschrijvers, onderzoekers en adviseurs.

Tijdens deze cursus kunnen alle vereiste competenties behaald worden die op ETT-certificeringsniveau gelden. Men is natuurlijk vrij om na het afronden van de opleiding wel of niet het ETT-examen af te leggen, dat door Praktijkcentrum Bomen en IPC Groene Ruimte

wordt afgenomen. Helicon zal op de open avond uitweiden over de cursusopbouw en de verwachtingen die aan de cursisten worden gesteld en er wordt voorlichting gegeven over de doelgroep en de cursus in het algemeen.

Gaby Kleuver en Boel Hammarstrand

DE HUSQVARNA ACCU VOORDELEN

**NIEUWSGIERIG?
VRAAG VANDAAG NOG
EEN ACCU DEMO AAN BIJ
UW HUSQVARNA DEALER!**

www.husqvarna.com/nl

ÉÉN ACCU

Een accu voor alle machines,
efficiënt en eenvoudig in gebruik.

KOSTENBESPAREND

De hogere aanschafprijs van een
accumachine is snel terugverdiend
omdat u geen benzine meer hoeft te
kopen. Op de lange termijn
bespaart u dus veel geld.

GEEN DAMPEN, MINDER LAWAAI

Voor stiller en aangenamer werken.
Op elk moment van de dag.

Open avond

Corik Geurts van Helicon Opleidingen: 'Tot 2016 startte de cursus in september. Praktisch gezien kwam het in het leerjaar 2016/2017 beter uit om de avondcursus in januari te beginnen. Dat doen we dit leerjaar opnieuw. Dat bevalt cursusinhouder ook beter: de cursisten dienen boomtechnisch onderzoek te doen waarvoor ze naar buiten moeten. Nu de cursus later in het jaar valt, is het langer licht tijdens de onderzoeksperiode en zo kunnen zij hun onderzoek beter uitvoeren. Toen de cursus nog in september startte, werd er onderzoek gedaan in maart en april, wat een minder geschikte periode is. Ook hebben we er tijdens excursies op de lesavonden voordeel van dat het langer licht is. Zo gaan we op excursie naar boomkweker Chris van der Wurff en kunnen we daar uitgebreid rondlopen tot laat in de avond.'

Nu de opleiding later valt,
is het langer licht en **dat is**
gunstig voor de
onderzoeken

De cursus

Herman Wevers, eigenaar van Alles over Groenbeheer, was in 2006 samen met de voorganger van Corik Geurts en toenmalig Helicon cursuscoördinator Ton Bouwens initiatiefnemer van de cursus Boomtechnisch adviseur. 'Wij hebben onderzocht welke competenties de ETT'er worden toegedicht en hebben voorts een cursusprogramma opgezet en daar docenten bij gezocht. We houden de cursus tot nu toe jaarlijks, en dat al twaalf jaar!', vertelt Wevers.

Volgens Wevers is de didactische lijn van de opleiding het afgelopen decennium nauwelijks veranderd. 'In het begin was er af en toe overlap of tegenspraak doordat de lesstof van de docenten nog niet helemaal op elkaar was afgestemd. Dat is nu sterk verbeterd. Kleine tegenstrijdigheden blijven tot op zekere hoogte altijd bestaan in het bomenvak. Op vaktechnisch gebied worden elk jaar de voortschrijdende inzichten en ontdekkingen verwerkt in het curriculum, bijvoorbeeld op het gebied van ziekten en bestrijdingsmethoden.'

Het diepe in

Helicon stelt dat de opleiding vooral sterk is door de combinatie praktijk en theorie: de cursisten dienen zelf boomtechnisch onderzoek uit te voeren, voortvloeiend uit een bestaande vraag van een opdrachtgever. Wevers, die zelf acht ETT'ers in dienst heeft en twee cursisten in opleiding: 'Cursisten dragen zelf onderzoeksvoorstellen voor. Wanneer dit niet lukt, zoek ik een opdracht voor hen. Het is erg leuk om de cursisten daarmee bezig te zien; sommigen hebben daarmee daadwerkelijk iets belangrijks aangetoond.'

Specialisten uit de bomenwereld

Het aardige aan de cursus is dat de gastdocenten die het curriculum overbrengen allemaal kopstukken uit de praktijk zijn. Wevers geeft zelf les op zes avonden en op twee praktijkdagen. 'Mijn werkwijze is interactief. Cursisten gaan echt aan het werk met cases. De leukste opdracht is het benoemen van emvi-criteria. De cursisten beantwoorden dan de vraag welke emvi-criteria goed zijn voor bomenwerk. Er ontstaat dan altijd discussie, dat is erg leuk. Tijdens de praktijkdagen leer ik ze om de juiste termen en onderzoeksmethoden te gebruiken.' Andere gastdocenten die de in totaal 32 lesavonden verzorgen, zijn Erwin van Herwijnen (TGS) over groeiplaatsen en groeiplaatsconstructies, Gerrit-Jan van Prooijen (Prohold) over het snoeien van monumentale bomen en ziekten en plagen, Henry Kuppen (Terra Nostra) over boomverplantingen en ziekten en plagen, Henk van Scherpenzeel (Boomtotaalzorg) over boomtechnisch onderzoek en het omgaan met meetapparatuur, Ceciel van Iperen (CROW) over het combineren van boven- en ondergrondse infrastructuur bij bomen, Mark Spierings (BVB Substrates) over grondsoorten en bodemanalyses, Marieke Teunissen (EcoConsult) over het opstellen van rapportages, Ruud Snijders (Innogreen) over bodemkundige aspecten en Harold Schoenmakers (Anders Boomtechnisch Advies) over waardebeoordeling. Verder verzorgt Jilles van Zinderen (Manz Legal) twee avonden over wet- en regelgeving met betrekking tot bomen.

Beschrijven in het veld

Naast onder andere boombiologie, houtanatomie en bodemkundige zaken, leren cursisten, zowel in theorie als door praktische toepassing, offertes aanvragen, een offerte maken, een plan van aanpak opstellen, een bestek opstellen, analyses interpreteren, onderzoek uitvoeren, een rapportage maken en een onderzoeksrapportage presenteren. De rapportage van elke cursist wordt beoordeeld aan het einde van de opleiding. Cursisten presenteren daarvoor hun rapport aan twee examinatoren en aan hun medecursisten.

**'De lat ligt hoog, maar we
willen wel dat de titel ETT
enige betekenis behoudt'**

LooHorst

Bomen & Boomverzorging

Openbare ruimte | Bedrijven & instellingen | Particulieren
Bedenken & Maken | Bomen & Boomverzorging | Dak- & Gevelgroen

LooHorst Ermelo
Buitenbrinkweg 51
3853 LV Ermelo
T 0341 49 47 69
F 0341 49 47 98
ermelo@loohorst.com

LooHorst Ede
Bruinehorst 36
6744 PB Edeveen (Ede)
T 0318 57 5577
F 0318 63 8728
ede@loohorst.com

www.LooHorst.com

Groenkeur boomverzorging Betrouwbaar en veilig

Vakmanschap, duurzaamheid, kwaliteit en garantie.

'Garantie voor inzet
vakkundig personeel
en veilige werksituaties.'

Stichting Groenkeur
info@groenkeur.nl
www.groenkeur.nl
@groenkeur

TreeParker

Slim combineren van **groen**, **grijs** en **blauw**

Bio-retentie gecombineerd met 2e maaiveld constructie

**Duurzaam groen begint met een goede
basisinrichting van het plantvak**

Bomen maken onze stedelijke omgeving leefbaar. Een gezonde groene infrastructuur in de stad is daarom onmisbaar.

GreenMax is gespecialiseerd in duurzame innovatieve producten voor de inrichting van de plantplaats boven en ondergronds, zodat groen, water en infrastructuur samengaan.

GreenMax | Tel: 0413 29 44 47 | www.greenmax.eu

boom

Kenniscentrum voor Bomen

2- daagse cursus **Controleur Handboek Bomen**

✓ **GECERTIFICEERD
CONTROLEUR
HANDBOEK BOMEN**

www.boom-kcb.nl/cursusaanbod

"METEN IS WETEN"

meer info en demofilm op onze
website

www.boom-kcb.nl/boom-trekproef

www.boom-kcb.nl

+31 (0) 516-441765
info@boom-kcb.nl

Grindweg 11
8422 DM Nijberkoop

Penetrometer

Corik Geurts

Ervaring

Geurts: 'We horen van afgestudeerden dat de opleiding pittig was, maar dat men wel veel heeft geleerd en dat het een heel waardevolle opleiding is. Hij is ook praktisch: niet voor elke werknemer of werkgever is een opleiding overdag inpasbaar. Het boomtechnisch onderzoek voeren cursisten in hun eigen tijd uit of in de tijd van de werkgever. Als het om een reële opdracht gaat, dient het rapport dat ze na het onderzoek schrijven als officieel rapport voor de opdrachtgever.'

Erwin Suijkerbuijk van Prop Boomtechniek: 'Het is een heel brede opleiding. De lat ligt hoog, maar dat is ook nodig voor het ETT-examen. De begeleiding is heel goed, maar de kennis moet je zelf tot je nemen. Ik heb meerdere nachten tot 2 uur bestekken zitten schrijven en onderzoekresultaten doorgronden, naast mijn werk en gezinsleven. Ook inhoudelijk vind ik 'Boomtechnisch adviseur' een echte opleiding, geen cursus. Het kennisniveau schuurt tegen het hbo-niveau aan. Dat is op zich niet verkeerd; we willen wel dat de titel ETT enige betekenis behoudt.'

Examinering

Het slagingspercentage van de Helicon-studenten voor de opleiding Boomtechnisch adviseur is 100 procent. Het percentage dat vervolgens het Europees examen ETT aflegt, wisselt jaarlijks.

Wevers zit in de ETT-examencommissie, samen met de andere Helicon-gastdocenten Henry Kuppen en Gerrit-Jan van Prooijen. 'Ik zit daar al tien jaar in. Elk jaar maak ik twee examens om te zien hoeveel tijd ik ermee bezig ben, of de vragen duidelijk zijn en of de vragen aansluiten bij de gevraagde competenties en dus bij de cursus. Een goede aansluiting van al deze zaken is belangrijk.'

'Sommige cursisten hebben met hun onderzoek echt iets belangrijks weten aan te tonen'

Geurts sluit af: 'Er is steeds meer behoefte aan gedegen en specifieke kennis over bomen en steeds vaker is de ETT'er de schakel tussen de opdrachtgevers en de aannemerij. Er is bij Helicon geen European tree technician bekend die geen baan heeft; het is dus een opleiding met garantie

Herman Wevers

op een baan. De vraag is groter dan het aanbod. En die vraag wordt alleen maar groter, omdat de European tree technician inmiddels dé algemeen erkende bomenspecialist in Europa is.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6878

Kroon van *Sophora japonica* 'Pendula'

Meer burgers met honing(bomen) dan met azijn vangen!

Sophora blijft in dit feuilleton gewoon *Sophora*, geen *Styphnolobium*

Even wat op zich zinloze kennis uit de download gegevens van de website van dit vakblad. Naar bomen met bijen of honing in hun naam worden substantieel meer gezocht. Alle reden dus om massaal de honingboom aan te planten. Ook al is boomoloog Jan P. Mauritz bang dat de recente naamsverandering van *Sophora* naar *Styphnolobium* deze zeer bruikbare bomen stemmen gaat kosten.

Auteur: Jan P. Mauritz VRT

De Nederlandse naam voor deze species is honingboom of Japanse pagodeboom. In de gematigde klimaatzone tot en met de subtropische zones van zowel het noordelijk als het zuidelijk halfrond komen tien soorten voor. Deze tien soorten met hun verschijningsvormen, bijvoorbeeld cv's, zijn hier in Nederland en in de landen om ons heen dus goed toepasbaar. Het natuurlijke verspreidingsgebied van deze makers ligt namelijk op

het noordelijk halfrond in Noord-Amerika, Mexico, China, Korea en Taiwan. De boom komt van nature niet voor in Japan, wat de soortnaam *japonicum* wel doet vermoeden. Op het zuidelijk halfrond komt het geslacht van nature voor in Chili en Nieuw-Zeeland. In bovenstaande gebieden groeien de bomen in winterhardheidszones 8 (Nederland), 7 en 6 en één species in zone 9. Die laatste maker vraagt dus een zeer warme plantplaats op het

zuiden en absoluut geen koude, schrale noord- tot noordoostenwind op z'n bast. Een flink aantal soorten met bijbehorende cv's groeit nog zuidelijker. Dan vallen ze in feite buiten de gematigde zone en dus ook buiten dit deel van het feuilleton. De species *Sophora japonica* werd omstreeks 1745 door Pierre Nicolas d'Incarville (1706-1757), een Franse Jezuïetenmissionaris, in China ontdekt; die species is in 1747 in Frankrijk in cultuur gebracht.

Het geslacht *Sophora*

Behoort tot de orde van de *Leguminosae* of *Fabales*

Binnen de systematische indeling van het *Regnum Vegetabile* – het Plantenrijk – behoort het geslacht *Sophora* tot de orde van de *Leguminosae* of *Fabales* (de peulvruchtachtigen) en daarbinnen tot de familie *Papilionaceae*. Een aantal andere bekende geslachten binnen die peulvruchtachtigen zijn o.a. *Cladrastis*, *Gleditsia*, *Gymnocladus*, *Laburnum*, *Wisteria* en minder bekende makkers als *Erythrina*, *Hedysarum*, *Styphnolobium*, *Templetonia*, en tal van andere makkers waarbij altijd de zaden in een peul zitten. Het geslacht *Sophora* is tamelijk soortenrijk en omvat ruim 60 soorten, 19 vars, 7 forma's en meer dan 70 cv's. De meeste makkers komen van nature voor in Azië en Oceanië en ook veel in de subtropische en tropische klimaatzones van onze aardkloot. Alleen al in Nieuw-Zeeland komen acht soorten *Sophora* voor, die allemaal bladhoudend zijn en grote gele tot oranje-gele bloemen dragen. *Sophora japonica* is de bekendste species hier in West-Europa; deze species heeft een paar vars en een stuk of 15 cv's.

Deze missionaris was van oorsprong geen professionele botanicus, maar een autodidact, die o.a. ook *Ailanthus altissima*, *Cedrela chinensis* en *Koelreuteria paniculata* ontdekte en naar Frankrijk zond. Hij stierf op 49-jarige leeftijd in Beijing (Peking). Een andere botanicus, Antoine-Laurent de Jussieu, vermeldde het *Bignoniaceae*-geslacht *Incarvillea* naar hem als eerbetoon.

In 1753 werd *Sophora* in Engeland geïntroduceerd. De in 1762 in Kew Gardens geplante boom staat/ligt er nog altijd, als exemplaar van de eerste generatie in Europa.

Het geslacht *Sophora* werd, met een aantal andere soorten, 'herontdekt' en beschreven door een andere Franse Jezuïetenmissionaris, de bekendere Jean Pierre Armand David (1826-1900), die drie grote reizen door China gemaakt heeft, waarbij hij, naast de verkondiging van het evangelie, ook ontzettend veel nieuwe soorten planten verzamelde. Hij ontdekte meer dan 52 soorten *Rhododendron*, 40 soorten van de familie *Primulaceae* (sleutelbloemfamilie), enz, enz. Ook *Davidia involucrata*, *Sophora davidii*, *Elaphurus davidianus* (het Pater Davidshert) en *Ailuropoda melanoleuco* (zelf opzoeken waarde lezer), tientallen species van *Gentiana*, maar ook veel vogelgeslachten en -

soorten, insecten en noem maar op, zijn door deze grootmeester ontdekt en op verzoek van de Kerkorde van de Lazaristen en van de Franse regering verzonden naar het Muséum National d'Histoire Naturelle in Parijs en de planten naar de Jardin des Plantes. In 1874 keerde hij terug naar Frankrijk, waar hij boeken schreef over de flora en fauna van China. Bij het beschrijven van de vele honderden ontdekkingen kreeg David hulp van Andrien René Franchet (1834-1900), een Franse botanicus en systematicus van het genoemde museum in Parijs. Hij schreef ook het 'Plantea Davidiana', het 'Plantea Delavayana' en veel andere boekwerken. De man was zelf ook reislustig en deed de nodige ontdekkingen, zoals *Cotoneaster franchetii* uit Zuidwest-China. Honingbomen kunnen aangetast worden door *Fusarium lateritium*, een schimmelziekte die de twijgen aantast, en heel zelden door *Nectria gal-ligena*, ook een schimmelaantasting, die wordt veroorzaakt door het bloedkankermeniezwammetje, een wondparasiet die via wonden de boom binnenkomt en dan zijn of haar dodelijke werk kan beginnen.

Nog enkele weetjes

1. *Sophora japonica* is al omstreeks de achtste eeuw na Christus vanuit China in Japan ingevoerd. De Japanse cultuur werd toen sterk beïnvloed door de Chinese Tang-dynastie. De boom werd veelvuldig aangeplant bij paleizen, tempels en andere heiligdommen, o.a. om demonen te verdrijven. Vanuit die gedachte werden de bomen ook bij

grafmonumenten van Chinese en later dus ook Japanse keizers en andere notabelen geplant.

2. Van de zaden van deze species wordt in China surrogaatopium gemaakt en uit de bast en de bloemknoppen wordt een gele kleurstof gewonnen om zijde te kleuren.

3. *Sophora tetraptera* komt van nature voor in Nieuw-Zeeland. De gele bloeiwijze van deze spectaculair bloeiende species is daar uitgeroepen tot de nationale bloem. De nationale boom van Nieuw-Zeeland is trouwens de Kauri; *Agathus australis*, een van de grootste bomen op aarde. De bekendste species van dit geslacht is Tane Mahuta (de God van het bos), een Jopper van meer dan 60 meter hoog en nu moet ik snel terug naar *Sophora*, waarde lezers en u weet inmiddels wel waarom!

4. *Sophora japonica* wordt in de zuidelijke delen van ons land en in België ook wel parelsnoer- of snoerboom genoemd vanwege de sterk ingesnoerde lange peulen met daarin zaden, die na de bloei verschijnen. Dit heeft volgens de lokale bevolking wel wat weg van een parelsnoer. Probeer 'die wijsheid van lokale namen' maar eens uit te leggen aan uw rechter buurvrouw uit Burkina Faso, tijdens de lunch op een internationaal bomencongres in Lyon, Succes ermee!!

5. *Sophora japonica* en zijn cv's zijn volgens mijn 'vrienden' recentelijk uit het geslacht *Sophora*

Sophora japonica 'Pendula'

BOOMTOTAALZORG

Advies

- Boombeleid
- Boombeheer
- Onderzoek & Advies
- Boomveiligheidscontrole
- Begeleiding Groen-projecten
- Bomen Effect Analyse
- Directievoering/toezicht houden
- Taxatie

Uitvoering

- Snoeien
- Planten
- Verplanten
- Groeiplaatsverbetering
- Vellen
- Rooien

Al ruim 25 jaar de ideale partner voor verzorging van bomen in de openbare ruimte!

www.boomtotaalzorg.nl

030 - 601 18 80 info@boomtotaalzorg.nl

terra fit
Groeï door Innovatie.

- Groeiplaatsverbetering
- Bodemverbetering (mycorrhiza)
- Beluchting bij bomen (ploffen)
- Bodemanalyse met advies

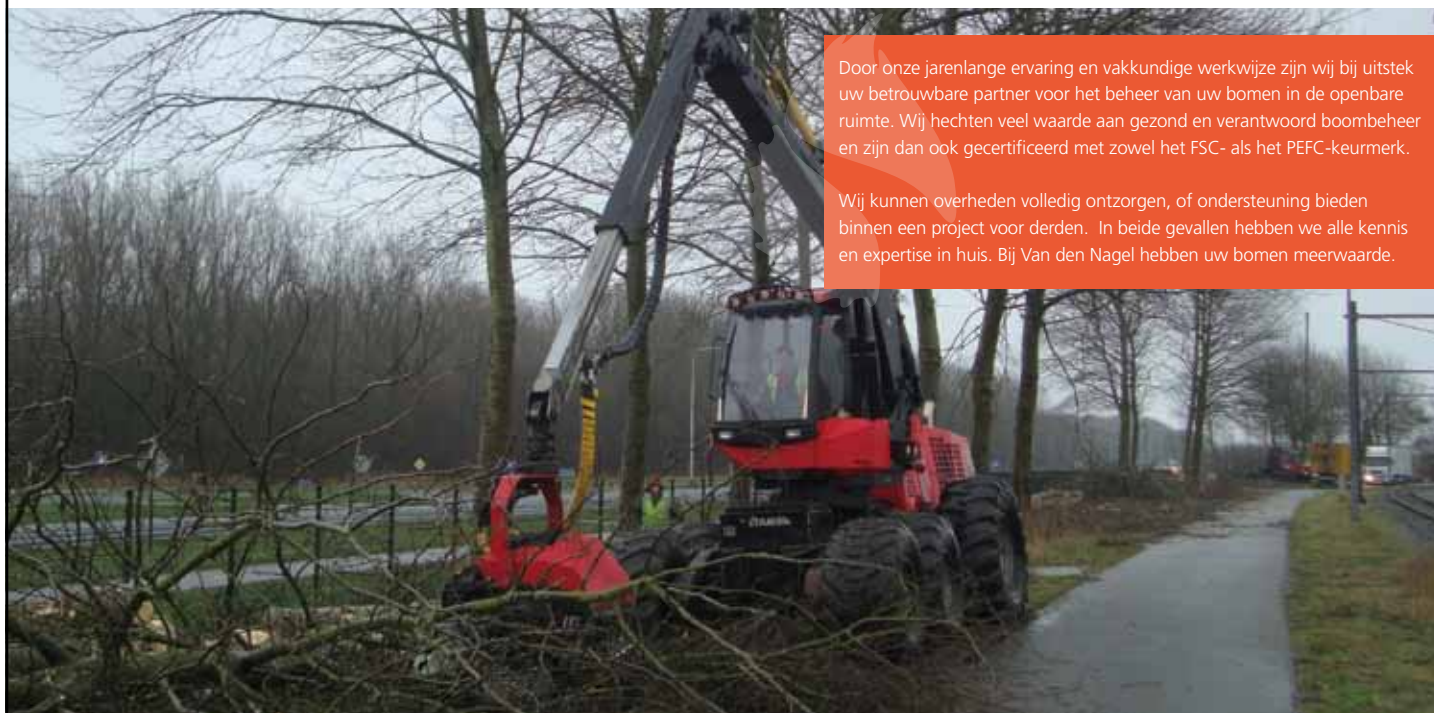
www.terra-fit.nl info@terra-fit.nl
+31 (0)544 481 444

VAN DEN NAGEL

Van den Nagel

Uw partner in stedelijk bosbeheer

Door onze jarenlange ervaring en vakkundige werkwijze zijn wij bij uitstek uw betrouwbare partner voor het beheer van uw bomen in de openbare ruimte. Wij hechten veel waarde aan gezond en verantwoord boombeheer en zijn dan ook gecertificeerd met zowel het FSC- als het PEFC-keurmerk.

Wij kunnen overheden volledig ontzorgen, of ondersteuning bieden binnen een project voor derden. In beide gevallen hebben we alle kennis en expertise in huis. Bij Van den Nagel hebben uw bomen meerwaarde.

VAN DEN NAGEL
bosexploitatie

VAN DEN NAGEL
bio-energie

VAN DEN NAGEL
transport

Postadres
Postbus 28, 8075 ZG Elspeet
Bezoekadres
Weideweg 11, 8075 PE Elspeet

T +31 577 49 2403
F +31 577 49 2545
E info@vandennagel.nl
I www.vandennagel.nl

Sophora davidii, blad en bloemen

getrapt en ingedeeld binnen het geslacht *Styphnolobium*. Bij de ervaren lezers van dit feuilleton is genoegzaam bekend hoe uw schrijver denkt over deze idioterie van naamsveranderingen en indelingen anders dan die in het omvangrijke boekwerk van de Grootmeester Linnaeus; het '*Systema naturae per regna tria naturae, secundum classes, ordines, genera, species, cum characteribus, differentiis, synonymis, locis*'. Dus, waarde lezers ... voorlopig niet meer druk maken over dit geleuter en gewoon maar doodzwijgen. *Sophora* blijft in dit feuilleton gewoon *Sophora*, Amen !!

De boom komt van nature niet voor in Japan, wat de soortnaam *japonicum* wel doet vermoeden

Kenmerken

De *Sophora*'s in dit deel van het feuilleton hebben hun natuurlijke verspreidingsgebied zowel op het noordelijk als het zuidelijk halfrond, in de klimaat-zones 6 t/m 8. De tropische jongens en meisjes verschijnen niet op het toneel. De bomen die aan u voorgesteld worden, zijn bladverliezende makers in de categorieën van kleine bomen/grote meerstammige struiken, tot ca. 8-9 meter hoog, tot aan heel grote bomen die in hun verspreidingsgebied wel 20-25 meter hoog kunnen worden. Hier in West-Europa gaat er dan weer de inmiddels bekende 25 % van JP vanaf. Het blijven dan nog altijd zeer imposante makers, aanvankelijk met een brede ronde kroon, die bij het ouder worden meer afplat en daardoor breder wordt dan hoog. De boomvormers van *Sophora* bezitten vrijwel allemaal een korte, zware, vaak vergafelde en

zelden rechte stam. De opkweek op één stam op de boomkwekerij vraagt de nodige inspanning. De schors op de takken en gesteltakken is grijsbruin van kleur, overlangs (in de lengterichting) gegroefd tot diep gegroefd, met lange schorsrillen op de stam. De gesteltakken en zijtakken zijn grillig gevormd en de onderste takken zijn hangend. Heel herkenbaar zijn de jonge twijgen: lang, glanzend groen en bezet met veel witte lenticellen. Als je een twijg breekt, komt er een smerige geur vrij. De twijgen bezitten meestal geen eindknop en het bladmerk heeft drie sporen en uitstekende bladkussens. Een aantal *Sophora*'s is bewapend met grote takdoorns met zijdoorns; deze doorns zijn vlijmscherp. De bladstand is verspreid, met oneven geveerde of geveerde bladeren, afhankelijk van de soort meestal 15 tot 25 cm lang. Aan de centrale bladspil met vier tot elf bladjukken zitten vijf à zes tot 21-22 deelblaadjes, niet precies tegenover elkaar staand, en wel of niet een topblad. Bij de subtropische en tropische bladhoudende makers kan het aantal bladjukken oplopen tot 20 of meer. De deelblaadjes van de bladverliezers zijn elliptisch tot smal eivormig en meestal 2 tot 8 cm lang, toegespitst met een gave bladrand, donkergroen aan de bovenzijde en blauwgroen aan de onderzijde van het blad. Uw schrijver gebruikt niet voor niets telkens de toevoeging 'afhankelijk van de soort'. *Sophora microphylla* 'Dragon's Gold' heeft, zoals de soortnaam al doet vermoeden, heel kleine deelblaadjes. Deze boom is even geveerd, met acht deelblaadjes en dus zonder een topblad. De bloeiwijze van *Sophora* is eenhuizig met tweeslachtige bloemen, die bestaan uit tweezijdig symmetrische vlinderbloemige bloempjes, groeiend in grote trossen of tuilen. Bij *Sophora* zijn de bloemen, afhankelijk van de soort, tot ca. 2 cm lang, roomwit tot roomgeel, wit-blauwig en lila-wit van kleur in de noordelijke regionen en felgeel of geeloranje van kleur in de meer tropische gebieden. De tien meeldraden zijn vrijstaand of aan de

SORTIMENT

voet vergroeid en komen uit de kelk. De bloemen bevatten honingklieën, waardoor er veel nectar ontstaat en de bomen in de bloeitijd lijken te leven van alle bezoekende insecten. De vruchten van deze makers zijn ronde, vlezig peulvruchten met verschillende maten en vormen, maar allemaal ingesnoerd tussen de zaden. Deze 6 tot 14 cm lange peulen splijten niet in hun geheel open, maar de zaden die zo vrij kunnen komen vallen ter plekke. Deze peulen zijn eerst groen, vervolgens verkleurend naar bordeauxrood tot zwart aan toe.

Het sortiment

Zoals u gewend bent, heeft uw auteur een selectie gemaakt waarvan hij denkt dat het de moeite waard is om aan u voor te stellen. En zoals het betaamt, in alfabetische volgorde.

Sophora davidii

Deze bijzondere species is door bovengenoemde pater David gevonden in Zuidwest-China in de provincies Hubei, Sichuan en Yunnah. Het is een grote struikvorm/klein meerstammige boompje, tot 3-3,5 meter hoog. Vanwege de zeer rijke bloei op jonge leeftijd kan deze makker ook prima op een onderstam veredeld worden, waardoor een straat- en laanboom voor kleine profielen ontstaat. De stamschors is grijsbruin en overlangs gegroefd. De takken zijn opgaand en vormen een grillige kroon. Op oudere leeftijd verschijnen de vlijmscherpe takdoorns, waaraan je je lelijk kunt bezeren. De oneven geveerde bladeren zijn 6 tot 12 cm lang, met zeven tot vijftien paar blauwgroene ellipsvormige blaadjes.

De bloeiwijze bestaat uit een enorm aantal korte, smalle bloemtrossen met zes tot twaalf bloempjes. Deze zijn eindstandig aan de zijtwijgen op het eenjarige hout, 5 tot 7 cm lang, verschijnen in juni en blijven doorbloeien tot diep in augustus. De bloemen zijn de bekende erwtenbloempjes, tot 2 cm lang, aan de binnenzijde roze gestreept en met een violetblauwe vijftandige bloemkelk.

De vruchten zijn de inmiddels bekende ingesnoerde peulen, 4 tot 7 cm lang en 5 tot 6 mm breed, vlezig rond, met één tot vijf à zes zaden in een peul. In de jeugdfase is de boom vorstgevoelig, maar van doodvriezen is geen sprake. Op een hoogstam is dit een schitterende verschijning als straatboom. In Angers, de bloemenstad van Frankrijk, siert deze boom de parken in de vorm van grote sierheesters, en de wandelpassages en parkpromenades als hoogstam – de moeite meer dan waard.

MET JE KLIMSPECIALIST KUN JE DE BOOM IN!

**24/7 GET YOUR GEAR HERE:
WWW.POELBOSBOUW.NL/WEBSHOP/KLIMMATERIALEN**

°Poel Bosbouwartikelen B.V. | Steenbokstraat 45 | 7324 AZ Apeldoorn

T: (055) 303 22 00 | verkoop@poelbosbouw.nl

Voor de klimspecialisten bent u in Apeldoorn welkom

°Poel Gooi en Vecht VOF | Rijksstraatweg 41a | 1396 JD Baambrugge

T: (0294) 291 090 | baambrugge@poelbosbouw.nl

www.poelbosbouw.nl

poel

Sophora microphylla, bloeiwijze

Sophora flavescens

Een met de bovenstaande makker vergelijkbare species, maar wel kleiner. Het is een tot 2-2,5 meter hoge struik, die ook op een hoogstam à la *Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera' of bolacacia veredeld kan worden op een *japonica*-hoogstam. De ronde tot eivormige kroon krijgt dan een diameter van ca. 2 meter, die elk jaar overdadig bloeit op het eenjarige hout. De boom kent zijn oorsprong in hetzelfde gebied als de voorganger, met een uitbreiding naar het eiland Taiwan. De boom werd in 1789 in Frankrijk geïntroduceerd. Deze makker draagt niet of nauwelijks takdoorns en is qua takopbouw hetzelfde als zijn neefje. De bladeren zijn groter, 15 tot 22 cm lang, met vijftien tot negentien smal eivormige blaadjes van 3 tot 3,5 cm lengte, en mooi donker blauwgroen van kleur. Zoals de soortnaam *flavescens* al aangeeft, bloeit de boom heel rijk met geelachtig witte bloemen, met eindstandige trossen van wel 25 tot 30 cm lengte met kleinere, tot 1,2 cm grote bloemen, maar wel met veel grotere aantallen, tot wel 40 bloempjes per tros. Prachtig mooi, en deze bloemen geuren ook heerlijk. De peulen zijn 5 tot 7 cm lang, met drie tot vijf ingesnoerde zaden.

Sophora japonica

Dit is de bekendste species van het geslacht *Sophora*, van nature inheems in China en Korea. De boom komt daar voor in de gemengde loofhoutbossen met *Ailanthus*, *Toona*, *Paulownia* en andere. De boom komt van oorsprong niet in Japan voor, maar werd daar al in de achtste eeuw naar Chr. aangeplant en is er zelfs sterk verwilderd. De boom werd in Frankrijk in 1747 geïntroduceerd en in 1753 in Engeland.

Het is van nature een grote, sterke boom, tot 25 meter hoog, in zijn optimum – in de provincie Hubei en dan noordelijk boven de stad Wuhan – wel meer dan 30 meter hoog. Een Jopper dus! Weleens van de stad Wuhan gehoord, waarde

lezers? Uw schrijver niet, zo'n plaatsje ergens in China. Plaatsje? Wuhan is de provinciehoofdstad van Hubei met meer dan 11 miljoen inwoners! In cultuur hier is het een goed groeiende boom van 15-18 meter hoog,

In cultuur hier is het een goed groeiende boom van 15-18 meter hoog, met uitzonderingen tot boven de 20 meter. De boom vormt een schitterende, brede, rond gewelfde kroon die op oudere leeftijd wat afplat, gedragen op een meestal korte, zware, vaak vergaffelde stam en zware, afstaande bochtige gesteltakken. Jonge bomen hebben een schitterende donkergroene stam met witte lenticellen. Op oudere leeftijd ontwikkelt zich de zware stam; deze is zelden recht en groeit als central leader door tot in de kroon. Dat is dus de kunst en een uitdaging voor de boomkweker om een boom te produceren voor toepassingen als straat- en laanboom. Dat valt niet altijd mee, kan ik u verzekeren. Een aantal 'echte' boomkwekers doet dat

Sophora jap. 'dot' in bloei

gelukkig wel; hulde voor deze zwoegeers!

De schors op de stam en op de zware takken is grijsbruin en overlangs gegroefd. Deze groeven worden met het stijgen der jaren steeds dieper, net als de rimpels in menig voorhoofd.

De jonge takken en twijgen van deze species zijn donkergroen en overladen met witte lenticellen. Ze zijn aanvankelijk dicht behaard, later kaal met uitstekende knopkussens. De knoppen zijn klein met onduidelijke knopschubjes, zwartbruin behaard, en liggen vrijwel altijd in de twijg verborgen, zodat alleen het donkerbruine topje zichtbaar is. Bij het doorbreken verspreiden de twijgen een wat eigenaardige geur.

Het blad is samengesteld, oneven geveerd en 18 tot 25 cm lang, met vier tot acht blaadjes. Dat zijn dus negen tot zeventien deelblaadjes aan een lange, centrale bladsteel, die met een groot bladmerk aan de tak of twijg verbonden zit. Deze deelblaadjes bezitten een korte bladsteel, zijn smal eirond tot elliptisch van vorm, 3 tot 6 cm lang en 1,5 tot 2 cm breed, met een toegespitste bladtop en een gave bladrand. Het blaadje bezit vijf tot negen paar bladnerven die voor de bladrand afbuigen. De bladbovenzijde is glanzend donkergroen en kaal, de onderzijde is dof blauwgroen met beharing. De sikkelvormige steunblaadjes aan de voet van de verbrede bladvoet vallen af bij de gehele ontluiking van het blad. Het blad kleurt schitterend goudgeel in de herfst.

De bloeiwijze bestaat uit eindstandig samengestelde bloemtrossen of bloempluimen van 20 tot 30 cm lang en breed. De bloempjes zijn gelig wit van kleur, tweezijdig symmetrisch en 1,5 cm lang. Ze hebben de bekende klokvorm, zoals alle vlinderbloemigen, en bevatten heel veel honing. De soort

Sophora jap. 'Harry van Haaren' in Maastricht.

bloeit pas op oudere leeftijd, doorgaans tegen een jaar of 20. In warme zomers is de bloei overvloedig; in wisselvallige zomers veel minder uitbundig, tot zelfs beperkt aan de zonzijde. De cv's doen het wat dat betreft een stuk beter. De groene, lange, vlezi-ge, ronde vruchten kunnen tot 15 cm lang worden, met één tot negen ingesnoerde, zwarte, ovale tot niervormige zaden van 1 cm lengte. De vruchttros is heel onregelmatig vertakt.

Er zijn nogal wat cv's van deze makker. Uw schrijver zal er een aantal aan u voorstellen, zoals u inmiddels gewend bent in alfabetische volgorde.

***Sophora japonica* 'Columnaris'**

Onbegrijpelijk, waarde lezers van het feuilleton, dat deze species niet in cultuur is. U moest u diep schamen, dames en heren boomkwekers, dat u deze schitterende smalle, strak opgaand groeiende boom niet in uw kweekprogramma heeft. De boom is waarschijnlijk ontstaan uit zaad, meegenomen uit China en geselecteerd door Armand David, en na zijn dood omstreeks 1907 in Frankrijk in cultuur gebracht.

De boom wordt een meter of 12 -15 hoog, met een opvallend strakke, zuilvormige kroon die maximaal 4-4,5 meter breed wordt. Deze species groeit langzamer en meer gecontroleerd dan de soort. Vrijwel alle morfologische kenmerken zijn als van de soort, behalve dan de takstand. Deze makker bloeit na acht tot tien jaar op een zonnige standplaats, en dan ook zeer uitbundig.

Deze species is dus uitermate geschikt voor smalle straatprofielen, maar ook zeker in groepen om

bepaalde architectuurvormen te ondersteunen. De boom drukt geen verharding op en er zijn weinig tot geen ziektes bekend bij dit geslacht.

***Sophora japonica* 'Dot'**

Afhankelijk van de veredelingshoogte kan dit boompje hoog worden. De struikvorm wordt maximaal 3 meter hoog; deze Spaanse selectie uit omstreeks 1920 van boomkwekerij Simón Dot uit de omgeving van Barcelona moet dus op een hoogstam veredeld worden om toepasbaar te zijn, met name als bijzondere parkboom. De boom draagt opvallend kronkelende takken en twijgen, die een open en lichte, vrijwel bolvormige kroon vormen. De takken en twijgen zijn opvallend donkergroen met veel lichtgekleurde groen-witte lenticellen. Stamschors, blad, bloeiwijze en vruchten zijn als van de soort. Een mooie rareiteit en een mooie aanvulling op het sortiment.

**De boomvormers van
Sophora bezitten vrijwel
allemaal een korte, zware,
vaak vergaffelde en zelden
rechte stam**

***Sophora japonica* 'Halka'**

Een zeer goede selectie van Halka Nurseries in Englishtown in de VS, die deze middelgrote tot grote boom in 1989 in cultuur bracht. De boom heeft uiteindelijk een bolronde kroon en wordt ca.

15 meter hoog en breed. De kroon is zeer dicht bezet met takken en twijgen op de grillige gesteltakken. Deze takken, maar ook de twijgen, zijn opgaand in de kroon; de zijtakken staan daar wijs op, om de bolvorm te verkrijgen.

Van jonge bomen is ook de stamschors groen met wittige lenticellen; bij het ouder worden verschijnt de grijsbruine schors. Takken en twijgen blijven donkergroen. De deelblaadjes aan de lange bladstelen zijn donkergeelgroen aan de bovenzijde en grijsgroen met fijne beharing aan de onderzijde. Verder zijn de uiterlijke kenmerken als bij de soort beschreven, met uitzondering van de bloeiwijze. De grote en samengestelde bloemtuilen zijn tot 30 cm lang en de bloei in september/oktober is overdadig en uitbundig. Een prima toepasbare boom, ook in verharding en bij brede profielen.

***Sophora japonica* 'Harry van Haaren'**

Deze prachtige boom is in 1986, bij zijn pensionering, vernoemd naar de ontdekker, de dendroloog en onderzoeker Harry van Haaren bij De Dorschkamp in Wageningen.

Hij vond de toen al ruim 130 jaar oude makker in het Aldenhofpark in Maastricht.

Dit park in Engelse landschapsstijl is in 1837 aangelegd; toen is ook deze boom geplant. De boom verschilt van de soort doordat hij in het voorjaar helder goudgele bladeren heeft, die in de loop van de zomer vergroenen. In de nazomer is deze superboom helemaal bedekt met grote gele bloemtuilen en leeft de boom van de insecten die de honing komen ophalen. De boom is inmiddels al 180 jaar oud, 20,40 meter hoog en 20 meter breed en heeft een stamomtrek van 4,20 meter.

Sophora japonica 'Pendula' in winterbeeld.

Er zijn nogal wat cv's van deze makker

Sophora japonica 'Pendula'

Deze meer dan schitterende treurvorm van het geslacht is al sinds 1827 in cultuur. De boom is geselecteerd op de in de 18de en 19de eeuw zeer gerespecteerde boomkwekerijen van de familie Loddiges in Engeland. Joachim Conrad Loddiges (1737-1826), die zijn opleiding in Nederland volgde, emigreerde in 1757 naar Engeland, waar hij hoofd tuinman werd van dr. J. B. Silvester in Hackney, een voorstad van Londen. Hij verengeltte zijn naam naar Loddiges en startte met behulp van een vriend een zaadhandel en in 1777 een rozenkwekerij. Zijn zoon George Loddiges (1786-1846) breidde het bedrijf uit, werd lid van belangrijke clubs als de Linnean Society en de Horticultural Society en maakte het bedrijf wereldbekend. Hij selecteerde de treurvorm 'Pendula' in 1827, gevolgd door meerdere introducties. De species dient op een hoogstam geënt te worden; de stamhoogte bepaalt de uiteindelijke hoogte, tussen de 4 en 8-9 meter. Oudere exemplaren zijn vaak breder dan hoog. De grillige kroon wordt gevormd door een aantal gesteltakken, die vrij snel na de ent met sterke bochten groeien. Deze gesteltakken groeien zowel horizontaal als opgaand of sterk opgaand. Aan al deze gesteltakken groeien de zeer lange twijgen loodrecht neerwaarts, als

een gordijn naar beneden. Zowel deze takken als de twijgen zijn opvallend donkergroen met licht gekleurde lenticellen. Jonge bomen zijn wel wat vorstgevoelig; als de twijgen bevroren, worden ze lichtgeel van kleur. Gewoon eruit snoeien; het is maar zelden dat de hele boom kapotvriest. Het is een zeer decoratieve boom, die solitair in parken en op begraafplaatsen een fantastische verschijning is. Voor overige kenmerken kunt u kijken naar de soort. Ook voor dit genus geldt dat je tien tot vijftien jaar moet wachten op een bloemetje. Heel grote makkers staan o.a. in de tuinen van het paleis Sanssouci in Potsdam, Parc Monceau in Parijs en Parc La Tête d'Or in Lyon. Grote makkers zijn bezienswaardigheden op zich en een omweggetje meer dan waard.

Sophora japonica 'Fleright'

Vrijwel iedere lezer kent deze species onder de handelsnaam PRINCETON UPRIGHT, met hoofdletters en zonder aanhalingstekens. Het door elkaar gebruiken van correcte Latijnse namen (met geslachtsnaam, soortnaam en cultuurvariëteitsnaam, zoals het hoort) en handelsnamen levert nogal eens verwarring en onbegrip op. Niet bij uw scriba aan de bel maar bij zijn 'vrienden' de taxo....., (ik krijg het niet meer uit de bek) die dit toegestaan hebben in de internationale naamgeving.

Het is een Amerikaanse selectie uit 1985 van Princeton Nurseries in Kingston, New Jersey, in Noord-Amerika. Deze wereldberoemde kwekerij sloot helaas zijn deuren in 2010, maar gelukkig wordt zijn erfenis o.a. in een sortimentstuin beheerd door een vrijwilligersorganisatie. Het is een middelgrote boom, tot ca. 15 meter hoog, met een ovale tot eivormige en compacte kroon. In volwassenheid is de boom ca. 8 meter breed en daardoor goed toepasbaar in niet te smalle profielen. De boom kan goed tegen een standplaats in een verharding. De stamschors, bladeren, bloeiwijze en andere kenmerken zijn vergelijkbaar met de soort. Het zijn prima drachtplanten. Als de bloei eenmaal op gang is, zijn de bijen en de imkers weer blij met deze heel goede straat- en laanboom, die ook prima toepasbaar is in groenstroken en parken.

Sophora japonica 'Regent'

Een Amerikaanse selectie uit 1964 van dezelfde boomkwekerij als de vorige broeder; ditmaal een zeer snel groeiende makker met een kaarsrechte central leader en een ovale kroon. De boom blijft kleiner dan zijn bovenstaande broer, tot ca. 12 meter hoog, en heeft dan een kroonbreedte van

maximaal 5 meter. Het blad en de deelblaadjes zijn groter dan bij de soort, steviger en glanzend donkergroen van kleur. De snelle groei, de winterhardheid, de kaarsrechte stam en de kleinere maatvoering van de kroon zijn de eigenschappen waardoor deze species heel goed toepasbaar is in stedelijk gebied.

Sophora japonica var. pubescens

De laatste species in dit deel van het feuilleton. Een geografische variëteit uit China, die omstreeks 1830 in Europa ingevoerd is. Het is een grote boom, tot ca. 20 meter hoog en breed, en met veel vergelijkbare kenmerken als de soort. De var. naam *pubescens* betekent 'donsharig' en slaat op de dichte donsachtige beharing aan de onderzijde van de blaadjes. Deze blaadjes zijn beduidend langer dan de soort, tot 8-9 cm lang en ook smaller. Ook de jonge scheuten dragen deze beharing en zijn lichtergroen van kleur dan bij de soort. Deze zeldzame boom is nauwelijks in cultuur; er staat een heel grote makker in het arboretum van Segrez in Frankrijk.

Afsluitend

Het geslacht *Sophora* levert een aantal zeer goede en bruikbare species om de openbare en private ruimte te verrijken. Er zijn verschillende species met geheel verschillende morfologische kenmerken die deze toepasbaarheid vergroten. Mijn goede vriend Hans Blokzijl zou het geslacht als volgt omschrijven: 'Deze species heeft zéér plezierige eigenschappen!' Met deze mooie woorden sluit uw schrijver dit deel van het feuilleton af.

Groet,

J.P.

DGA Mauritz Adviseurs & Taxateurs BV.

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6880

Jeroen Snaaijer doet voor hoe je moet fractuursnoeien.

Bomen behouden als oases van biodiversiteit

In april vond een cursus fractuursnoei plaats op landgoed Oud-Poelgeest in Oegstgeest. Voor zover cursusleider Ton Stokwielder van Storix weet, was dit de eerste keer dat er een dergelijke cursus in Europa werd gehouden. Samen met Hoek Hoveniers, die hier het beheer doet, werden enkele circa 180 jaar oude eiken gesnoeid. Ook werd een plan gemaakt voor duurzaam beheer van de eiken in de komende vijftig jaar.

Auteur: Sylvia de Witt

Op landgoed Oud-Poelgeest in Oostgeest staan prachtige eiken van zo'n 180 jaar oud. In de loop der jaren zijn veel van deze eiken omgewaaid en uit elkaar gebroken. Toen door windkracht 7 de kroon van een van deze eiken eraf stortte, was de maat vol. Wilde Oud-Poelgeest niet al zijn eikenbomen verliezen, dan moest er dringend iets gebeuren. De beheerder, stichting Erfgoed Oud-Poelgeest, schakelde Hoek Hoveniers in om de eiken, die aan het eind van hun volwassen fase zijn en mankementen van de veteranenfase beginnen te vertonen, toekomstbestendig te maken.

Een middel om van A naar B te komen

'Wij begeleiden ze in dit proces door het toepassen van breuksnoei', vertelt Ruben van Praag van Hoek Hoveniers. 'Dat is nogal controversieel. Mensen die hier mordicus op tegen zijn, zien het veel algemener dan het gebied waarop wij breuksnoei willen toepassen. Fractuursnoei is een manier om via een natuurlijk proces een binnenkroon te helpen creëren, waardoor het cambium wordt getriggerd en er meer knoppen uitlopen. Het is geen oplossing, maar in een meerjarig onderhoudsplan zuiver een middel om van A naar B te komen. Na het ontstaan van een goede binnenkroon, die je eerst de tijd geeft om zich te ontwikkelen, kun je die vervolgens op de klassieke manier verder innemen en de boom langzaam hol laten worden. Maar dan wel in combinatie met het beheer van het omringende bos, de bodem, groeiplaatsverbetering, het verleggen van paden et cetera. Breuksnoei is één middel in een heel complex.'

'Het model bomen dat wij in de afgelopen dertig jaar hebben ontwikkeld, is erop gericht om ze aan het eind van hun volwassen fase vast te houden zoals ze zijn', gaat Van Praag verder. 'De overgang van een primaire kroon naar een secundaire kroon valt buiten dit model; dat zijn bomen die eigenlijk klaar zijn om die zwaarste takken eraf te laten breken. We moeten verder kijken dan het idee-fixe dat een boom een soort lolly op een stokje is.'

Nog niet op zijn retour

De cursus fractuursnoei is ontwikkeld door Willy Detiger van Detiger Boomverzorging en Ton Stokwielder van Storix. Inspiratiebron zijn de Engelse boombiologen Jill Butler en Ted Green, echte goeroes op het gebied van het beheer van monumentale bomen. Storix verzorgt de cursus onder de vlag en in opdracht van Helicon; Hoek Hoveniers is als aannemer verantwoordelijk voor het product dat straks achtergelaten wordt. Jeroen Snaaijer werkt sinds twee jaar bij Storix en geeft de cursus samen met Ton Stokwielder. Hij is ervan overtuigd dat je door middel van reguliere

snoei nooit een vitale binnenkroon kunt creëren. 'Het doel hier is dat de eiken een vitale binnenkroon ontwikkelen en behouden. Ze zijn nu allemaal rond de 180 jaar oud. Maar als je bedenkt dat ze op deze manier zeker 400 jaar oud kunnen worden, dan zijn ze nog niet op de helft. Zo zag ik de omtrek van de zomereik *Majesty* in het Engelse Nonington. Een eik waarvan je zou denken: hij is op zijn retour, want hij krijgt dode takken en zwammen. Hij kan echter nog twee keer zo dik en twee keer zo oud worden, maar niet op de manier

zoals wij die in Nederland kennen. Wij zijn hier iets nieuws aan het verkondigen dat eigenlijk heel logisch is en al duizenden jaren bestaat, maar niet is opgenomen in het reguliere beheerprofiel. Voor de meeste bomen is het ook niet nodig, maar wél voor de parels. Het is een andere manier van kijken naar de levenscyclus van een boom. Net als je verwacht dat hij gaat afsterven, regeneert hij en begint hij eigenlijk opnieuw met een tweedegeneratie-kroon.'

Jeroen Snaaijer

Ruben van Praag legt het een en ander uit.

RootBarrier B.V. HDPE toepassingen

Duurzame oplossingen tegen wortelopdruk en onkruid voor de professionele groenvoorziening en de GWW
Scherpe prijzen | Hoogste kwaliteit | Breed assortiment | Korte levertijden | Deskundig advies

HDPE 1mm/2mm wortelwering

RootBarrier® Gietrand

RootBarrier® RootPanels® Rib wortelgeleiding

RootBarrier® RootPanels Pyramid wortelgeleiding

RootBarrier® Paddenscherm

Eigenschappen

- ◆ Dik, stevig en ondoordringbaar voor agressieve wortels en mechanische belastingen
- ◆ UV-bestendig
- ◆ Recyclebaar
- ◆ 100% waterdicht
- ◆ Resistent tegen bacteriën en meeste chemicaliën

RootBarrier® Gerecycled HDPE

RootBarrier B.V. heeft voor vele toepassingen in de GWW en groenvoorziening een geschikt product dat is gemaakt van gerecycled HDPE. Wij werken bewust met gerecycled HDPE en kiezen zo voor een duurzame en verantwoorde oplossing voor o.a. de bovenstaande toepassingen.

RootBarrier B.V. | T 0 320 215 805 | sales@rootbarrier.nl | www.rootbarrier.nl | Nikkelstraat 5, 8211 AJ Lelystad

Boomplantsubstraten op maat
Substraten voor berijdbaar gazon
Plant-Aardige voegvullingen
Bodemverbeteraars
Bezoek onze stand op DOR Maastricht !!

Gremelsloweg 1026 te 3680 Maaseik
T +32 (0)9 220 60 84 • E info@terraviva.be

BODEMBEDENKERS

Ruben van Praag van Hoek Hoveniers.

‘Wij zijn hier iets nieuws aan het verkondigen dat eigenlijk heel logisch is’

Combinatie reguliere snoei en breuksnoei

In deze oude eiken wordt zowel fractuursnoei als reguliere snoei toegepast, want je kunt volgens Snaaijer heel mooi spelen met een tak die is uitgescheurd. ‘Deze krijgt een heel heftige reactie van nieuwe scheuten. Een tak die vlak wordt afgezaagd, heeft veel minder reactie. Bovenin, waar je de kroon wilt openmaken, moet je dus geen fractuursnoei toepassen, want dan ontstaat er een heftige reactie van jonge scheuten boven in de kroon en krijg je snel een dichte parasol. Daarom pas je daar reguliere snoei toe en maak je mooie,

vlakke wondjes, zodat de hergroei van takken minder is. En binnen in de kroon, waar je die heftige reactie wel wilt, dáár laat je takken uitscheuren. Dat is een perfecte combinatie. Je moet rekening houden met de zuidkant, kijken waar je de kroon open wilt hebben om de takken aan de noordzijde ook lichtinval te geven. Je wilt die lichtinval vooral op de takbasis en minder bovenin. Dit gaat altijd in samenspraak met een grondman, omdat hij een beter overzicht heeft. De klimmer ziet uiteindelijk precies waar de gebreken zitten.’

Concurrentie met buurbomen

Ton Stokwielder staat bij een heel oude eik, waarvan de zijarm die naar het zuiden gaat, twintig jaar geleden over een lengte van vier meter dwars doormidden is gescheurd. ‘Hierdoor is hij aan twee kanten zwaar ingerot; dat is een prachtige holte geworden waar ook vleermuizen in zitten. Maar de tak die daarboven zit, is een potentieel gevaar omdat hij kan uitbreken. Hier hebben we twee zware armen laten uitbreken om hem duurzaam te kunnen behouden. Anders zou hij binnen vijf jaar helemaal uitbreken. Tot op dertig meter afstand van deze boom hebben we een boomveiligheidscontrole uitgevoerd. Aan de hand van die controle, de controle van de bodem, het onderzoek van de groeiplaats en van de conditie van de boom is een beheerplan gemaakt. Onderdeel daarvan is dit snoeiplan, maar ook dunning, om deze boom ruimte te geven zodat er minder concurrentie is met buurbomen. Het merendeel van de bomen op dit landgoed bestaat namelijk uit beuken. Als er niks wordt gedaan, concurreren de beuken alle eiken weg.’

Unieke plek voor cursus

De cursisten hebben opdracht gekregen om de 180-jarige eiken die hier staan visueel te controleren vanaf de grond en daarnaast de bodem, de complete groeiplaats en de ruimte ten opzichte van alle andere bomen te beoordelen. De eiken en de andere bomen beïnvloeden elkaar. Hoe ga je daarmee om door middel van duurzaam beheer in de komende vijftig jaar?

Stokwielder: ‘Er zijn bomen in Engeland en andere landen in Europa die 500 jaar en ouder geworden

De omtrek van eiken in Engeland.

Boomrooierij Weijtmans

Bert's zevende DAF

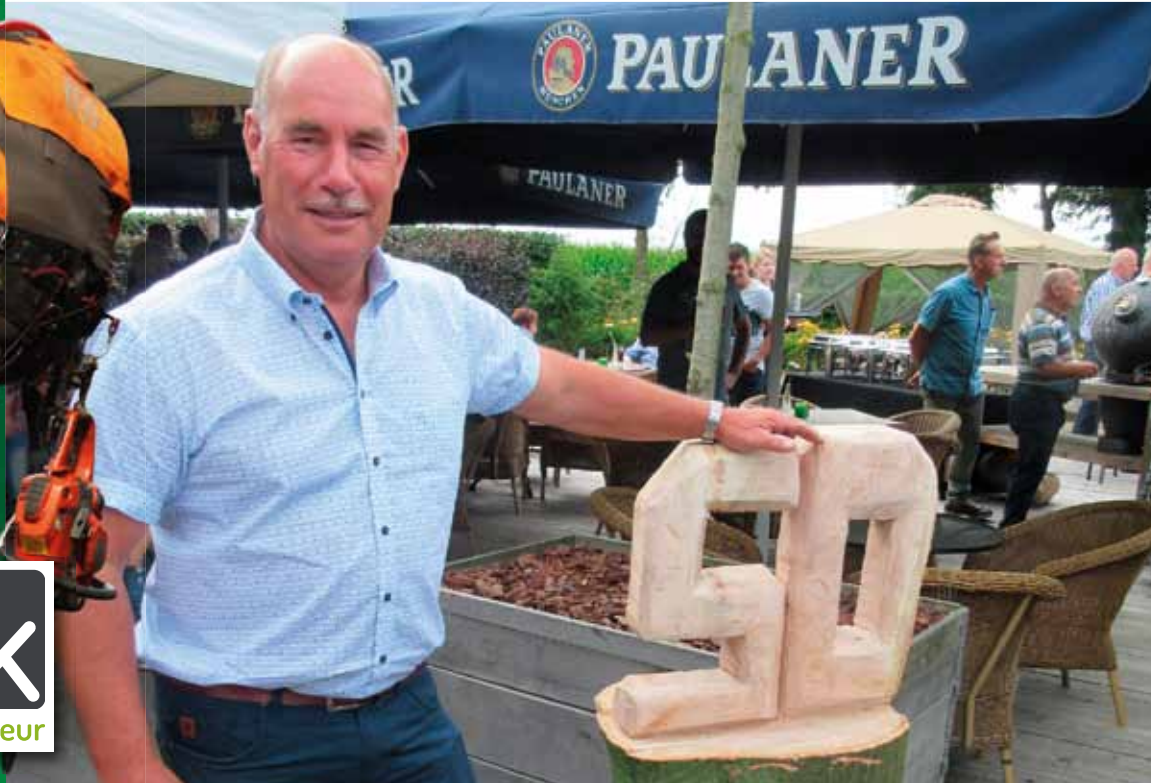
Ons wagenpark is door de jaren heen flink uitgebreid

Bomen rooien
Bomen snoeien
Stobben frezen / rooien
Afvoer van snoeihout,
blad en schoffelvuil
In- en verkoop van hout
In-/verkoop van
houtsnipper

Jubilaris met inzet en betrokkenheid

Boomrooierij Weijtmans is specialist in het rooien, snoeien en onderhouden van bomen. Mede dankzij een gezonde kijk op de toekomst en de inzet van haar medewerkers telt Boomrooierij Weijtmans vandaag de dag ruim 30 vaste personeelsleden en is het wagenpark gegroeid tot maar liefst 15 vrachtwagens.

Zeer zeldzaam is het jubilaris van Bert van Son, wiens 50-jarig dienstverband als vaste chauffeur onlangs gevierd is. Wij danken Bert voor zijn geweldige inzet en betrokkenheid bij ons bedrijf, wat zeker mee heeft geholpen in de ontwikkeling van Boomrooierij Weijtmans, een betrouwbaar en succesvol familiebedrijf.

50 Jaar in dienst

Kreitenmolenstraat 175
5071 BD Udenhout

Tel. 013-511 1483
Fax 013-511 4373

algemeen@weijtmans.nl
www.boomrooierijweijtmans.nl

Lies van Lierde

zijn, terwijl dit in Nederland nergens gelukt is. Wat dat betreft is de nalatenschap van onze voorouders heel beperkt. We hebben bijna geen bomen die de middelbare leeftijd hebben doorstaan. Dit komt doordat ons vakgebied uit de bosbouw komt. Op het moment dat een boom in ecologisch opzicht echt waardevol is, wordt hij gekapt.

Stokwielder laat een stuk eik zien met zwavelzwam en bieftukzwam. 'Dit zijn beide holmakers, wat vooral Engelse boombiologen toejuichen, omdat deze processen ervoor zorgen dat een boom op middelbare leeftijd zijn flexibiliteit terugkrijgt. Dan kan hij weer meebuigen met orkaankrachten; hij heeft de flexibiliteit om zijn kroon als het ware even te laten draaien en buigen. Een eik die tussen de 150 en 200 jaar oud is, heeft een massieve stam. Dat is een heel gevaarlijk stadium voor bomen en ook voor ons, mensen, om eronderdoor te lopen. Hele takken of kronen kunnen uitbreken of de boom kan compleet ontwortelen. Deze voorbeelden zijn hier allemaal te vinden; daarom is dit de ideale plek voor deze cursus.'

Derde generatie

Voor zover Stokwielder weet, is dit de eerste cursus fractuursnoeien in Europa. De cursisten dienen redelijk ervaren boomverzorgers te zijn. Hier staan majestueuze eiken met enorme kronen en allerlei defecten. Samen met de cursusleiders moeten de cursisten inschatten waar het nog verantwoord is om te klimmen en bepalen ze de snoeimethode. 'Niet iedereen hoeft een ervaren klimmer te zijn,

want er zijn ook grondmensen nodig. Ze leren op een andere manier te kijken naar de levenscyclus van een boom. Net als je verwacht dat hij gaat afsterven, regenereert hij en begint hij eigenlijk opnieuw. Juist het stadium van het herrijzen van zo'n boom met een nieuwe, volwaardige kroon is ontzettend interessant, omdat hij dan zo'n enorme oase van biodiversiteit is. We hebben al voorbeelden van bomen in Engeland, Duitsland, Polen, Roemenië en Tsjechië die niet alleen de tweede generatie al helemaal doorleefd hebben, maar ook

'Wij gaan het hol worden van de boom niet tegen; wij omarmen het proces en begeleiden het'

nog een derde generatie doormaken. Dat geeft een heel andere blik op omgaan met bomen, omdat het steeds tijdlozer wordt.'

Landgoed Oud-Poelgeest heeft relatief goede groeiomstandigheden, met alle mogelijkheden om bomen een goede doorstart te geven. In bosbouw-technisch opzicht zouden deze bomen echter kaprijp zijn.

'Kaprijp is een term uit de bosbouw. Als je aan duurzaam behoud van bomen denkt, moet je echt afscheid nemen van deze term. Die is prima als het gaat om houtproductie, maar verschrikkelijk als je uitgaat van het behoud van bomen. Als een boom écht interessant wordt, is hij hol en ontstaat er een oase voor allerlei dieren. Maar dan is hij niet meer

Ton Stokwielder en Jeroen Snaaijer.

Leefwereldverbeteraars®

Een groenere wereld begint bij de bron:
vanaf nu zijn wij ook CO2-prestatieladder gecertificeerd!

Select Plant
Deelnemer Laan- en Sierbomen

Wij luisteren en kijken naar mensen in hun leefwereld
en passen ons eeuwenoude en nuchtere verstand van bomen,
struiken en planten toe om die leefwereld te verbeteren.

Wij zijn M. van den Oever, wij zijn Leefwereldverbeteraars.

Kerkeind 12 • 5076 AC Haaren • The Netherlands • +31(0)411 - 62 19 64 • info@mvandenoever.nl

MORE THAN CONSTRUCTION

Meedenken en samenwerken met vakbekwame partners voor een succesvolle uitvoering, dat is geen probleem voor onze specialisten. Vorig jaar ging de titel 'Boomproject van het Jaar 2016' naar De Pannekoekendijk in Zwolle en dit jaar zijn we weer genomineerd voor 'Boomproject van het Jaar 2017'. Jaren van voorbereiden, overleggen en meedenken, wordt beloond met een nominatie voor het project Het Witte Lint langs de N348 in Zutphen.

Daar zijn we trots op!

William Peters van Helicon Eindhoven

De Jan Wolkers-eik.

interessant voor de bosbouw.'

William Peters, cursuscoördinator van Helicon Eindhoven, loopt ook een dag mee. 'Breuksnoeien is iets nieuws en wij lopen graag voorop. In Eindhoven willen we met onze ETW'ers graag bij de tijd blijven. We zijn ook erg benieuwd naar de resultaten hier. Ton traint al zo'n vijftientig jaar ETW'ers bij ons. Ik ben nu aan het kijken hoe deze deelnemers, van wie sommigen in het verleden op Helicon hebben gezeten, dit allemaal ervaren.'

Cursisten uit België

Een van de cursisten is Gert de Cock. Hij werkt voor de stad Antwerpen en omdat die stad een park heeft met een aantal veteranenbomen, heeft hij zich ingeschreven voor deze cursus.

'Ik vind alles bijzonder interessant. Een aantal dingen wist ik wel, maar het is leuk om dat nu in de praktijk te zien. *Fracture pruning* slijpelt langzaam deze wereld in, maar zou nog veel meer draagkracht moeten krijgen in de toekomst. Wij kunnen

onze kennis straks in ieder geval weer uitdragen en hopen dat het iets wordt.'

Ook landschapsarchitect Lies van Lierde uit Oostende is van de partij. Zij klimt ook graag, maar zit als landschapsarchitect toch vooral achter de computer. 'Ik vind het superinteressant; we zijn echt in de onderzoeksfase. Je hoort verschillende meningen over fractuursnoei, maar al die verhalen kunnen prima naast elkaar bestaan en de technieken kunnen worden gecombineerd.'

Eik van Jan Wolkers

Naast aannemer Hoek Hoveniers draagt ook stichting Erfgoed Oud-Poelgeest met een groot aantal vrijwilligers zorg voor het landgoed.

Van Praag: 'Wij proberen nu samen een soort beheer te formuleren. Ik vind het heel bijzonder dat deze stichting ons het vertrouwen heeft gegeven om deze oude eiken te begeleiden naar hun tweede levensfase, waarbij we de volle verantwoording nemen voor de veiligheid van de bezoekers.'

We lopen verder door het park en Van Praag wijst naar een oude eik aan de overkant van het water. Het is de beroemde eik uit het boek *Terug naar Oegstgeest* van Jan Wolkers. 'Een echte veteraan; hij is volledig hol en alle takken die in het begin gevormd zijn, zijn er al af. De hele kroon wordt gevormd door secundaire takken die naderhand gevormd zijn. Onder aan de stam zit al een stukje derde generatie. Deze boom staat vrij en dat staan de eiken op het landgoed niet. Maar deze boom is wél ons voorbeeld van wat we uiteindelijk met deze eiken willen!'

Dit najaar wordt de cursus fractuursnoeien opnieuw aangeboden. Voor meer info kan contact worden opgenomen met Ton Stokwielder of Helicon Eindhoven.

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6881

Monumentale bomen Drachten blijven behouden

Gemeente Smallerland investeert in groeiplaats voor oude beuken

Vorig jaar besloot de gemeente Smallerland dat de oude Ambachtsschool in Drachten tegen de vlakte moest. Het schoolterrein is echter ook de locatie van twee monumentale beuken. Er werd daarom een plan van aanpak opgesteld om de monumentale bomen zo goed mogelijk door de sloopwerkzaamheden heen te loodsen, zodat de beuken behouden kunnen blijven.

Auteur: Nino Stuivenberg

Veel monumentale bomen heeft de gemeente Smallerland niet. Het aantal is zelfs op twee handen te tellen, zo geeft Rinze Elverdink van de gemeente aan. Het was voor de gemeente dan ook belangrijk om de twee monumentale bomen op het schoolterrein in Drachten te behouden. Elverdink, sinds zeven jaar in dienst als werkvoorbereider groen bij de gemeente, legt uit: 'Deze beuken zijn elk meer dan honderd jaar oud; zulke

oude bomen hebben we nergens anders. Drachten is arm aan écht oude bomen.'

Bescherming nodig

Hulp voor de monumentale beuken kwam er echter niet direct. Hoewel de sloopwerkzaamheden reeds aangekondigd waren, was er geen concreet plan voor de bomen. Elverdink, die zelf meer dan vijftientig jaar in de buitendienst

actief was, zag dat het anders moest en klopte aan bij de afdeling SaZa (samenlevingszaken), die de scholen en bijbehorende gronden beheert. 'Als gemeentelijke groenvoorziening wilden we de bomen graag behouden, maar dan moest er wel een goed plan komen. Het mag immers niet gebeuren dat de bomen vlak na de sloop sneuvelen omdat er niet genoeg rekening met ze gehouden is, want dan moeten ze alsnog gekapt

Na groeiplaatsonderzoek werden beide bomen als beschermwaardig beoordeeld

Werk in uitvoering.

worden. Zonder bescherming zouden ze het niet overleven. Als je ze wilt behouden, dan moet je het ook goed doen.'

De reden dat er voor de bomen een plan van aanpak gemaakt moest worden, is vrij duidelijk: de bomen bevonden zich in een tamelijk uitdagende situatie. Elverdink: 'Toen de Ambachtsschool in de jaren vijftig verbouwd werd, stonden deze beuken er al. Ze hebben altijd alle ruimte gehad en ze konden qua groei hun gang gaan. De bomen staan op vijftien meter van de gevel van het gebouw; de kronen reiken zelfs tot aan de gevel.' Een ander punt waarmee rekening gehouden moest worden, was de veranderende windbelasting. 'De beuken staan voor het schoolgebouw, wat van invloed is op de windbelasting van de bomen. Zodra de Ambachtsschool echter gesloopt is, worden de bomen op een andere manier belast. Ze komen dan vol in de wind te staan; een situatie waar ze hun leven lang niet mee te maken hebben gehad', legt Elverdink uit.

Bomen- en groeiplaatsonderzoek

Met deze uitdagingen in het achterhoofd besloot Elverdink om Boom-KCB in te schakelen voor het opstellen van een plan van aanpak. Namens Boom-KCB is Jan-Bouke Sijsma bij het project betrokken. Sijsma: 'Wij werden vorig jaar benaderd om aan dit project mee te werken. In eerste instantie kregen we opdracht om de situatie in beeld te brengen met een bomen- en groeiplaatsonderzoek. De bomen werden visueel beoordeeld en aan de hand van de conditie en afwijkingen werd de levensverwachting van de bomen bepaald. Onder meer met grondboringen werd de kwaliteit van de groeiplaats vastgesteld. De bomen staan in

een zeer ruime groeiplaats met een bewortelbare diepte van ruim één meter. De bomen hebben zich hierin nagenoeg vrijuit kunnen ontwikkelen. Op basis van levensverwachting en kwaliteit van de groeiplaats werden de bomen als beschermwaardig beoordeeld. We zagen dus goede kansen om de bomen, met gedegen bescherming, de bouw te laten doorkomen.'

In mei werd begonnen met de herinrichting van de groeiplaats. Alle aanwezige opgemetselde plantenbakken en tuinmuren, beplantingen en verhardingen werden verwijderd. Boom-KCB voerde dit werk in samenwerking met Vos Groenverzorging BV uit. Bij alle werkzaamheden rond de bomen was een medewerker van Boom-KCB aanwezig om toezicht te houden en de bomen optimaal te beschermen. Sijsma: 'Voorafgaand hebben we een boomeffectanalyse gedaan om per onderdeel de risico's in te schatten. In verband met de veranderende windbelasting en de aanwezigheid van een zware zuiger met plakoksel werd Frits Gielissen van O.B.T.A. De Linde ingeschakeld, die specialist is op het gebied van kroonverankering.' Gielissen veranderde de zuiger en gaf een gericht snoeiadvies om de windbelasting te reduceren. De verankering werd star uitgevoerd: drie al schurende takken werden met draadeind aan elkaar vastgezet. Zo wordt de ontwikkeling van natuurlijke 'takbruggen' versneld. Na een goede overgroeiing van de wonden wordt een onderhoudsvrije verankering verkregen. De gerichte snoeimaatregel werd door Vos Groenverzorging uitgevoerd.

Omdat het onvermijdelijk is dat een deel van de fijne beworteling beschadigd raakt bij dergelijke ingrepen, wordt de bodemvochthuishouding

De aanwezige tuinmuren zijn verwijderd.

BOOMROOIERIJ

Van Weert Rondhout B.V.

De beste kwaliteit voor een eerlijke prijs!

Voor info bel of mail!

T: 0413 - 22 41 00 / info@vanweertrondhout.nl

- Bomen / beplantingen rooien
- Bomen snoeien
- Verhuur verreiker met zaagkop
- Stobben frezen
- Klepelen takhout / begroeiing
- Transport groenafval en gras
- Groenrecycling
- In- en verkoop stamhout

Heideweg 3, 5472 LC Loosbroek

Telefoon +31(0)413 - 22 41 00 • info@vanweertrondhout.nl

www.vanweertrondhout.nl

De bodemvochtthuishouding wordt **nauwgezet gemonitord**

Frits Gielissen plaatst de verankering.

nauwgezet gemonitord. Bij elke boom werd een Boom-DB_IRRO-module geplaatst. Het vochtgehalte wordt op verschillende dieptes gemeten. Hiermee kunnen, in combinatie met peilbuismetingen en neerslag, gerichte adviezen over watergiften gegeven worden, zodat er altijd voldoende vocht voor de bomen beschikbaar is.

Meer ruimte

Op de plaats van de oude Ambachtsschool zal de komende jaren een nieuwe school gebouwd worden. De gemeente houdt bij die nieuwbouw in ieder geval zo veel mogelijk rekening met de bomen, aldus Elverdink. 'Vanaf het najaar wordt tijdens de sloop- en bouwwerkzaamheden de complete groeiplaats afgesloten met hekwerk. Verder hebben we besloten om de gevel van het nieuwe gebouw wat verder naar achter te plaatsen, zodat de bomen meer ruimte hebben om te groeien. De gemeente heeft er bovendien voor gekozen om de grond in eigen bezit te houden, zodat wij het terrein blijven beheren.'

De sloopwerkzaamheden zijn in mei begonnen; in juli gaat de voorgevel tegen de vlakte. De nieuwe school, die momenteel nog ontworpen wordt, zal dan rond 2018 gebouwd worden. Boom-KCB blijft nog tot en met de nieuwbouw bij dit project betrokken. De samenwerking gaat dus nog even door, maar Elverdink is tot nu toe tevreden over de manier van werken. 'Er is een duidelijk plan van aanpak opgesteld en Sijsma zorgt voor het toezicht. Verder word ik door hem regelmatig op de hoogte gehouden van de stand van zaken. Ik heb er vertrouwen in dat we de beuken door deze verbouwing heen weten te loodsen.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6882

Rinze Elverdink

‘Bij boomklimmen is er bijna geen verschil meer tussen mannen en vrouwen’

Zestig boomverzorgers uit alle hoeken van Europa waren van 22 tot 25 juni present in het Worplantsoen in Deventer voor het EK boomklimmen. Ze daagden elkaar op vijf onderdelen uit op snelheid en behendigheid. Ook de Nederlandse Gaby Kleuver en de Zweedse Boel Hammarstrand waren van de partij.

Auteur: Sylvia de Witt

'In de wet staat nergens dat vrouwen niet in bomen mogen klimmen', was een bekende uitspraak van de Zweedse auteur Astrid Lindgren, die vooral bekend was van haar Pipi Langkous-boeken. Deze kinderboekenschrijfster, die zelf net zo recalcitrant was als haar fictieve personage, kon zelfs nog op haar zestigste geen klimboom passeren zonder deze even te proberen. Het was haar vorm van verzet tegen wat er in die tijd van een volwassen vrouw werd verwacht.

'Boomverzorgers zijn één grote familie'

Op een tropische dinsdag spreek ik twee andere bevlogene vrouwelijke boomklimmers in de kantine van Helicon Eindhoven: Gaby Kleuver en Boel Hammarstrand. Er zijn nog twee dagen te gaan voor de Europese kampioenschappen in Deventer, waar ze allebei aan meedoen. Ze hebben er zin in. En dan te bedenken dat er vóór het jaar 2000 alleen mannen meededen aan klimwedstrijden op dit niveau. Volgens Gaby Kleuver – gecertificeerd ETW'er, boomveiligheidscontroleur en samen

met haar partner eigenaar van het bedrijf Ayla Boomverzorging – kwam dit doordat er gewoon te weinig vrouwen waren. 'Toen het aantal dames in de boomverzorging wat groter werd, kwam vanuit verscheidene verenigingen de vraag of er ook dames konden meedoen aan de klimwedstrijden. In 2001 werden in Milwaukee in de Amerikaanse staat Wisconsin voor het eerst de International Tree Climbing Championships gehouden, ook voor dames. Daaraan namen zeven dames deel, waaronder ik. Vanaf dat moment werd het aandeel vrouwen alleen maar groter.'

Geen rivaliteit

Het afgelopen jaar deden er tweeëntwintig vrouwen op wereldniveau mee, ongeveer een derde van het totale deelnemersveld van tweenzestig deelnemers. Ook is er weleens een klimwedstrijd op landelijk niveau door vrouwen gewonnen. Vrouwen doen hierin niet onder voor mannen, vindt Gaby Kleuver. 'We zitten nu bijna op hetzelfde niveau. Vroeger was er wel een duidelijk onderscheid, maar dat begint te verdwijnen. Boomverzorgers zijn één grote familie. Of je nu man bent of vrouw, dat maakt niet uit. De hand wordt uitgestoken en je wordt meegenomen. De meeste mannen vinden het alleen maar leuk dat er ook vrouwen meedoen. Er is geen rivaliteit; absoluut niet.'

Eén dag voorrondes, daarna finale

De klimwedstrijden worden georganiseerd door de vakverenigingen. In Nederland is dat de KPB en in Zweden de Swedish Tree Association. De ISA (International Society of Arboriculture) is de overkoepelende organisatie. Ieder jaar zijn er Nederlandse, Europese en wereldkampioenschappen. Gaby Kleuver heeft sinds haar eerste wedstrijd in 2001 ook een aantal keren alleen maar gejureed, maar de laatste drie jaar doet ze weer actief mee. 'Als je lid bent van de vakvereniging, kun je je gewoon inschrijven. Ook studenten kunnen zich inschrijven voor de Nederlandse kampioenschappen. De wedstrijden bestaan uit één dag voorrondes, waaruit de finalisten worden gehaald die

de dag erna de finale klimmen. Bij de Nederlandse kampioenschappen zijn dat meestal tussen de drie en vijf mannen, en als we een grote groep vrouwen hebben, is daar misschien ook een vrouw bij. Helaas doet er dit jaar maar één vrouw mee en dat ben ik. De uiteindelijke Nederlandse kampioen wordt uitgezonden naar de wereldkampioenschappen en de beste vijf gaan door naar de Europese kampioenschappen.'

De verschillende onderdelen

Deze Europese kampioenschappen vinden ieder jaar in een ander Europees land plaats. Omdat de KPB dit jaar vijfendertig jaar bestaat, vonden de Europese kampioenschappen op verzoek van deze vereniging nu in Nederland plaats. De voorrondes bestonden uit de onderdelen *throw line*, *secured foot lock*, *speed climb*, *work climb* en *areal rescue*.

Bij *throw line* zijn er verschillende punten aangebracht in twee bomen. Daarmee kunnen drie tot negen punten gescoord worden. Er kunnen nog een paar extra punten gescoord worden door ook

Gaby Kleuver

nog een eigen klimlijn te installeren. Er moet dan vanaf de grond handmatig een dun lijntje met een zakje, gevuld met loden balletjes, over een punt heen gegoooid worden. Om hiermee punten te scoren, mag dat alleen over dit bepaalde punt heen. Bij secured foot lock moet de klimmer op een dubbele lijn binnen een minuut naar vijftien meter, om daar een bel te luiden. Dit is een echte snelheidsklim.

De *belayed* speed climb is eveneens een snelheids-onderdeel, waarbij het vermogen van de klimmer wordt getest om een vooraf bepaalde route van de grond tot 20 à 25 meter boven in een boom te klimmen met een belayed klimsysteem voor de veiligheid. Degene die de laatste klok in de kortste tijd bereikt en luidt, is de winnaar.

De work climb is een simulatie van het werk als boomverzorger. Er wordt boven in de boom gestart. Er zijn vier of vijf punten waar de deelnemer naartoe moet klimmen om vervolgens alles aan te raken of een opdracht uit te voeren. Hierbij wordt gekeken naar stijl en veiligheid, hoe vertrouwd de deelnemer is met de situatie en met het *rope management* (hoe hij of zij omgaat met de lijnen). Ook de geplande route en de behendigheid worden beoordeeld. Het landingspunt is het moment dat de deelnemer losgeklikt is van de lijn; hiervoor staan vijf minuten. Als alle onderdelen strak achter elkaar worden uitgevoerd, duurt de wedstrijd in totaal zo'n drieëntwintig minuten.

Life is too short

Boel Hammarstrand komt uit Billinge in het zuiden van Zweden en woont nu sinds negen jaar in Whitehaven in Engeland, waar ze haar eigen bedrijf Swallow Tree Surgery & Garden Care runt. Hoewel ze al jaren in Engeland woont, vertegenwoordigt ze tijdens kampioenschappen altijd haar geboorteland Zweden. Zo ook nu, tijdens het Europese kampioenschap. Er zijn mensen die speciaal trainen voor zo'n kampioenschap, maar zij doet dit niet. 'Ik

**'Dit is de enige sport waarbij
je met elkaar concurreert,
maar elkaar ook
ondersteunt'**

werk gewoon, zoals altijd. Ik beklim weleens een klimmuur voor de lol, gewoon om iets anders te doen, maar niet als training. Ook volg ik geen speciaal dieet. Een lekkere uitgebreide barbecue gaat er altijd in. *Life is too short!* Soms probeer ik gezond te eten, met de nadruk op proberen, en ook klim ik niet iedere dag in bomen. Dan probeer ik iets anders te doen, want ik wil niet de hele dag alleen maar zitten. Ik ga hardlopen, fietsen of wandelen,

en soms naar de sportschool. Gisteren hebben Gaby en ik trouwens een work-out gedaan in het zwembad.' Beiden lachen; de twee kunnen het uitstekend met elkaar vinden en zien elkaar niet als concurrent tijdens de kampioenschappen.

Boel Hammarstrand: 'Oké, het is een individuele competitie, maar iedereen daar is je beste vriend. Je kunt tegen elkaar zeggen: "Dit is mijn plan; wat vind jij ervan?" We kunnen ook dingen van elkaar lenen, een touw of zo. Tenzij het in gebruik is of je het snel nodig hebt, kun je meestal van iedereen wel lenen wat je wilt. Iedereen is behulpzaam en vriendelijk en wil ook dat de ander wint. Dit is de enige sport waarbij je met elkaar concurreert, maar elkaar ook ondersteunt.'

Spirit of the Competition Award

Gaby Kleuver werd eerder al vijf keer Nederlands kampioen en een keer vierde tijdens de Europese kampioenschappen in 2008 in Italië. Het was toen heel warm, herinnert ze zich nog. Op de Wereldkampioenschappen in Honolulu won ze de Spirit of the Competition Award. Dit is een extra prijs die wordt uitgereikt aan degene die de meeste spirit of the competition heeft, die de sfeer van onderlinge kameraadschap bevordert en anderen echt wil helpen.

Ook Boel Hammarstrand heeft deze award al een paar keer gewonnen en ze heeft hem nu ook thuis staan. Haar eerste klimwedstrijd was in 2008 en inmiddels werd ze meermalen Zweeds kampioen, vertelt ze. 'Dit jaar waren er vijf vrouwen die mee-

De bodemvochthuishouding wordt **nauwgezet gemonitord**

Boel Hammarstrand

deden aan de Zweedse kampioenschappen. Ik won de Masters niet, maar het meisje dat won kwam uit Denemarken, dus ik was de beste Zweedse deelnemer.' Dit jaar won ze voor de vijfde keer de Zweedse kampioenschappen en twee keer werd ze tweede tijdens de Europese kampioenschappen. Nu vertegenwoordigde ze Zweden voor de vijfde keer bij de Europese kampioenschappen.

Liever Engels dan Zweeds

Boel Hammarstrand leerde het bomenvak in Zweden, emigreerde vervolgens naar Engeland en leerde daar verder. De manier waarop het vak wordt uitgeoefend, is daar praktisch hetzelfde, omdat European tree workers in heel Europa dezelfde richtlijnen moeten aanhouden. De hoofdrichtlijnen zijn allemaal hetzelfde, maar iedere snoeiër snoeit anders. 'Dat is niet aan te leren. Iedereen heeft andere inzichten en bekijkt de dingen anders.'

Boel Hammarstrand geeft ook trainingen, zowel in Engeland als in Zweden. 'Maar ook in Zweden spreek ik liever Engels dan Zweeds als ik het over bomen heb. Dat is voor mij gemakkelijker en voelt natuurlijker aan als het over bomen gaat.' Ze organiseerde vorig jaar voor het eerst een weekend voor vrouwen. Dit jaar vindt er weer een weekend plaats, van 1 tot en met 3 september in Monks Kirby in Engeland. Het is bedoeld voor vrouwen in de bomenbranche en vrouwen die klimmen of willen leren klimmen. Dit weekend is gratis en een kans voor vrouwen uit de branche om samen te komen, elkaar te leren kennen, een beetje te

klimmen of gewoon om wat meer ondersteuning te vinden.

Ook Gaby Kluiver geeft regelmatig klimtrainingen. Daarnaast geeft ze BHV-trainingen en herhalingstrainingen voor Helicon. 'Helicon maakt gebruik van de nieuw opgezette BHV-boomverzorgingstraining die ik samen met Willy Fenneman van Risk Organisatie heb ontwikkeld. Dit pakket is veel uitgebreider dan het vroeger was.'

'Techniek gaat boven spierkracht'

Techniek

Het liefst klimmen Gaby Kleuver en Boel Hammarstrand tijdens gemengde wedstrijden. Hoe meer vrouwen er meedoen, des te leuker het wordt, en ook des te spannender voor de mannen, vindt Gaby Kleuver. 'Nathalie Pronk woont nu in Australië, maar werd in 2014 Nederlands kampioen bij de dames. Dat was de allereerste keer dat er voor de dames een finale was in Nederland. Zij

In Deventer werd Gaby Kleuver zesde in de voorrondes; Boel Hammarstrand werd tweede. Boel Hammarstrand werd ook tweede in de Masters, de finale. Gaby Kleuver stond ook als zesde klimmer in de Head to Head Footlock en tevens won ze de Spirit of the Competition Award.

is toen met een heel klein verschil achter Walter Hak geëindigd op de tweede plaats. Er is dus bijna geen verschil meer tussen de mannen en de vrouwen. Techniek gaat boven spierkracht. De meeste mannen die meedoen met wedstrijden werken ook met techniek en niet met spiermassa. Techniek is het allerbelangrijkste in dit werk. In het beginstadium gebruik je spiermassa; later ontwikkel je techniek om je spiermassa te ontlasten.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6883

De boom in het bos zien

Precisiewerk gemeengoed bij beheer van het bomenbestand

De periode van medio juli tot medio maart is de geschiktste periode om het Nederlands bomenbestand de verzorging te bieden die het verdient.

Kappen of uitdunnen hoort daarbij, maar deze duidelijk zichtbare en rigoureuze activiteiten kunnen niet altijd rekenen op instemming van de argeloze burger. Een tactvolle en low profile benadering is daarom belangrijk; een aanpak die Van den Nagel Bosexploitatie wel toevertrouwd is.

Auteur: Guy Oldenkotte

Het exploiteren van bossen heeft tegenwoordig veel weg van een strategisch schaakspel dat zich afspeelt op meerdere schaakborden tegelijkertijd. Boomverzorgers worden geacht de expertise, knowhow en middelen te hebben om de nodige werkzaamheden te verrichten, op een manier die zo weinig mogelijk belastend is voor de omgeving. Bovendien worden ze geacht elke stap te kunnen motiveren, niet alleen tegenover de opdrachtgever, maar, erger nog, ook tegenover de mondige burger. Stevig gebouwde houthakkers met vlijmscherpe bijlen en zagen die bij het kabaal van

opzwepende muziek uit speakers her en der de nodige bomen vellen, dat is er tegenwoordig niet meer bij.

Dat blijkt eens te meer wanneer Boomzorg ingaat op de uitnodiging van bosexploitant Van den Nagel om hen eens op locatie te komen opzoeken. De afgesproken plek is een buitengebied tussen Waalwijk en Elshout. In verband met de essentaksterfte is Van den Nagel gevraagd hier een perceel essen te vellen. Aangekomen bij het bosperceel blijken het echter bovenal de vogels, het geruis

van de bomen en een verdwaalde gans te zijn die de boventoon voeren. Geen kabaal, geen bomen die met donderend geraas om gaan en al helemaal geen geluid van brullende zagen of motoren – een in de verte voorbijtuffende Harley Davidson daargelaten. Het bosperceel is stil en rustgevend en zou een ideale plek zijn om wat tijd door te brengen, als de redactie van Boomzorg niet om het artikel verleggen zou hebben gezeten. Het witte stipje van de bedrijfswagen van Van den Nagel dat diep in het bos oplicht werkt als de spreekwoordelijke magneet.

Bram van den Nagel

Organisatie in de chaos

Eenmaal aangekomen bij die bedrijfsauto is het ook daar akelig stil, maar het perceel gerooide essen spreekt boekdelen. De georganiseerdheid van het perceel staat in schril contrast met de rest van de boomrijke omgeving. 'Onze Komatsu 931.1 E3 grijpt de boom vast, zaagt die zo dicht mogelijk bij de grond af, tilt de boom op, kantelt hem en zaagt hem in lengtes van 2 of 3 meter, om die daarna op één van de vier stapels gezaagd hout te leggen. Een meetwiel in de grijper weet die afmetingen exact te bepalen', geeft uitrijder Bram van den Nagel als verklaring voor de georganiseerde werkplek. 'Dat alles gebeurt terwijl de geveldde boom in de grijper hangt. Een andere sensor bepaalt op welke stapel het gezaagde hout wordt geplaatst. De top van deze essen wordt straks vermalen tot biomassa, maar de stam wordt in stukken gezaagd en op diameter geselecteerd. De sensor geeft aan op welke van de vier stapels hout met verschillende diameter het gezaagde stuk wordt geplaatst.'

De bosexploitant uit Elspeet heeft vier van dergelijke machines om bossen te onderhouden. 'Met het aggregaat dat er nu aan hangt, kunnen we bomen tot 50 centimeter diameter snel en eenvoudig verwerken. Bij dikkere bomen hangen we er een ander aggregaat met andere zaag aan.' Op die manier kapt Van den Nagel jaarlijks zo'n 150.000 m3 bos. 'Zo hebben we gisteren op dit perceel met essen zo'n 800 bomen weten te vellen.' De keurige stapels hout die op gezette afstanden op het terrein liggen, zijn het bewijs. 'Later dit jaar zullen we het terrein opnieuw beplanten, ditmaal met jonge populieren.'

Rooien of reguleren

Van den Nagel werkt in ons land vooral in opdracht van gemeenten, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. 'Maar we zitten ook veel in het buitenland.' Veel van de activiteiten draaien om het verwijderen of uitdunnen van het bomenbestand. Van den Nagel biedt het gekapte hout op maat gezaagd aan, terwijl het de top of kruin verwerkt tot biomassa. 'De grootste uitdaging voor ons zit hem in het onderhouden van de bossen door het uitdunnen van het aanwezige bomenbestand. In dat geval brengen we eerst alles in kaart voordat we aan de gang gaan. Belangrijk is natuurlijk het materiaal dat we moeten inzetten. Moet dat op luchtbanden worden geplaatst, of juist op rupsbanden, vanwege de slappe grond? Daarnaast willen we alles weten over de flora en fauna die aanwezig is. Mocht blijken dat er zeldzame planten of bomen zijn, of dieren die met rust moeten worden gelaten, dan leggen we dat allemaal vast. Vooral de gps-coördinaten zijn daarbij van belang, omdat we daarmee om die locatie heen kunnen werken.'

Met gps-technologie kun je tegenwoordig een locatie tot op enkele centimeters nauwkeurig bepalen. Dat leggen we allemaal in ons computersysteem vast, waarna de machine automatisch die bijbehorende beperkingszone respecteert.' Opdrachtgevers die dergelijke informatie al hebben vastgelegd, zijn voor Van den Nagel dan ook een zegen. 'Dergelijke shapefiles kunnen wij rechtstreeks in ons systeem laden. Dan werken we op basis van de nauwkeurigheid van de klant.'

Het exploiteren van bossen heeft tegenwoordig **veel** weg van een **strategisch** schaakspel

Moderne techniek

Van den Nagel beschikt over een groot materiaalpark om de werkzaamheden uit te voeren. 'We hebben vier van dit soort rooimachines, zeven uitrijders, een skidder, sleeptrekkers, kranen, rupskranen, verrijkers voor het snoeiwerk en de nodige vrachtwagens om het materiaal aan- en af te voeren. Daarnaast beschikken wij over zes vrachtwagens om het hout af te voeren en hebben we zelf een versnipperaar', merkt Van den Nagel op. Het bedrijf heeft zo'n 30 medewerkers in dienst. 'Het merendeel daarvan is in vaste dienst.' Zowel de vrachtwagens als de rooimachines zijn van alle gemakken en moderne snufjes voorzien. 'Een goede airconditioning en radio vereenvoudigen en veraangenamen de werkzaamheden voor de machinist. Die zit veilig en hoog in de cabine, vanwaar hij een goed zicht heeft op de activiteiten. En dankzij een directe internetverbinding kan men vanuit het kantoor in real time de productiviteit van de machine zien.' Theoretisch gezien kan dit het personeel op kantoor helpen om tijdig de juiste beslissingen te nemen. Zij kunnen bijvoorbeeld zien hoe hoog de productie ligt, wat er allemaal is gedaan of wat er aan hout is geproduceerd. Dat maakt het voor hen vervolgens eenvoudiger om op het juiste moment de juiste vrachtauto te sturen om dat hout af te voeren.'

Het is een benadering die vooral in Scandinavië veelvuldig wordt toegepast. 'Daar luistert de houtproductie zeer nauw en is het belangrijk dat de verschillende stappen kort na elkaar worden uitgevoerd om zo efficiënt mogelijk te werken', aldus Van den Nagel. Hij is trots op zijn wagenpark, maar

De machines van Van den Nagel grijpen bomen vast, zagen ze af, kantelen ze en zagen ze meteen op maat.

Sensoren bepalen exact op welke stapel het gezaagde hout moet worden gelegd.

merkt ook op dat de markt momenteel onrustig is. 'Onlangs is er een grote zagerij gestopt met zijn activiteiten; dat komt de industrie niet echt ten goede', zo merkt hij bezorgd op. 'We merken dat er veel met de prijs wordt gestunt wanneer er een bod wordt gedaan op de aanbestedingen. De kwaliteit van het werk staat dan niet langer centraal. Dat lijkt me geen goede ontwikkeling.'

Duidelijke communicatie

Over de door Van de Nagel geleverde kwaliteit zit hij niet in. Wat hem betreft, zal het daar niet op mislopen bij het beoordelen van hun inschrijvingen op aanbestedingen. 'We krijgen keer op keer complimenten voor de kwaliteit van ons werk', zo merkt hij op. 'Onze machinisten werken al jaren

met de machines en weten precies wat er van hen wordt verwacht. Omdat ze zorgvuldig met het materiaal omgaan, hebben we ook nauwelijks reparaties aan de machines. Die kunnen in feite het hele seizoen door draaien.' Blijft nog het probleem van de mondige burgers. 'Mensen spreken ons er weleens op aan, wanneer wij bomen rooien of kappen. Voor hen is het niet altijd duidelijk waarom. Maar als wij dat kunnen uitleggen en ervoor zorgen dat we netjes te werk gaan, zonder dat we veel overlast veroorzaken, dan wordt dat al snel geaccepteerd', merkt Van de Nagel op, terwijl hij opsomt welke papieren er op de locatie aanwezig zijn. Burgers die zich niet eenvoudig laten overtuigen, kunnen het dan altijd op schrift teruglezen. 'Met deze machines en onze werkmethodes moet

Van den Nagel werkt in ons
land vooral in
**opdracht van gemeenten,
Staatsbosbeheer en
Natuurmonumenten**

het verder dus allemaal goed komen', besluit hij, terwijl hij de Komatsu weer in beweging brengt. Het bleef nog lang stil in dat diepe, maar iets minder donkere bos.

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6884

Alleen verwijzen naar Norminstituut Bomen niet voldoende

Zorg dat je expliciet bent bij een inschrijving

Het is aantrekkelijk om bij een inschrijving alleen te vermelden dat je als inschrijver aan bepaalde normen vasthoudt. Bij een kort geding van mei 2017 oordeelde de rechter dat dit niet voldoende is. Als inschrijver moet je expliciet opnemen hoe jouw plan van aanpak eruitziet.

Auteur: Kitty Goudzwaard

In een kort geding voor de Rechtbank Noord-Nederland (24 mei 2017 ECLI:NL:RBNNE:2017:1884) werd de gemeente Smallingerland voor de rechter gedaagd door de verliezende inschrijver, een combinatie van Becono betonverharding uit Drachten en aannemersbedrijf Witteveen en Zonen uit Surhuisterveen, hier verder aan te duiden als 'de Combinatie'.

Het doel van de aanbesteding is te komen tot herinrichting van de doorgaande route De Splitting in Drachten. De gemeente neemt als gunningsgrondslag 'gunning op grond van de economisch meest voordelige inschrijving' (emvi). De weging van de inschrijving is 60% voor het onderdeel kwaliteit en 40% voor de prijs. De gemeente schrijft voor dat de emvi zal worden bepaald volgens de methode 'gunnen op waarde' volgens de CROW-publicatie 253. Er is echter ook een inschrijvingsleidraad door de gemeente aan de uitvraag verbonden.

De gemeente Smallingerland is niet tevreden over het ingeleverde plan van aanpak van de Combinatie en geeft daarom minder punten op het onderdeel 'kwaliteit'. Zo mist zij in het plan van aanpak een gedegen uitwerking van de uitvoer van werkzaamheden rond bestaande

bomen. De Combinatie heeft in haar plan van aanpak opgenomen dat de uitvoer van het werk rond bomen zal gebeuren volgens de richtlijnen van het Norminstituut Bomen. De Combinatie voert bij de rechter het verweer, dat de door de gemeente aangehaalde publicatie 253 van CROW bij 'gunnen op waarde' onder andere vermeldt dat normen niet herhaald hoeven worden. Ook voert de Combinatie bij de rechter aan dat het in de GWW-sector algemene praktijk is om te verwijzen naar het Norminstituut Bomen, het Handboek Bomen en de Bomenposter. De Combinatie stelt dat de gemeente in haar bestekken ook gebruikmaakt van verwijzingen naar het Norminstituut en de Bomenposter. De gemeente zou zelfs een licentie van het Norminstituut hebben. De voorzieningenrechter oordeelt echter dat de gemeente Smallingerland uitdrukkelijk heeft gevraagd om de in de uitvraag benoemde criteria te betrekken op de bestaande bomen. De Combinatie vermeldt echter niets over haar werkwijze rond bestaande bomen.

Expliciet

De verwijzing naar een normenset waaraan voldaan zou moeten worden bij de omgang met kwetsbare bomen in het algemeen, is in dit geval volgens de rechter niet voldoende. De gemeente vraagt namelijk expliciet naar de manier waarop de inschrijver invulling geeft aan de omgang met bestaande bomen in deze specifieke opdracht. Het Handboek Bomen stelt bovendien dat de uitvoer projectspecifiek in een goedgekeurd werkplan moet worden omschreven. Een kernachtige omschrijving van dat werkplan had dus volgens de gemeente Smallingerland in het plan van aanpak moeten staan. Die omschrijving ontbreekt echter. De gemeente heeft in haar bestek bovendien niet verwezen naar het Norminstituut of naar

de Bomenposter. Een verwijzing in een bestek is trouwens iets geheel anders dan een verwijzing in een inschrijving. De voorzieningenrechter wijst de vordering van de Combinatie dan ook af.

Conclusie

Een inschrijving opstellen is vaak woekeren met de toegestane hoeveelheid tekst. Neem echter het zekere voor het onzekere en vermeld in ieder geval een uitwerking van hetgeen waarnaar gevraagd wordt. Voor de aanbestedende dienst kan het de moeite lonen publicaties waarnaar wordt verwezen nog eens door te nemen, en bovendien zeer duidelijk te zijn over de bedoeling van de uitvraag en de juiste beoordelingscriteria.

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6885

Mr. Kitty Goudzwaard is als boomjurist/juridisch adviseur groen, natuurstad en landschap werkzaam bij Cobra groenjuristen, onderdeel van Cobra adviseurs. Cobra adviseurs adviseert over alle aspecten met betrekking tot stedelijke natuur.

Draagvlak door echte dialoog

Draagvlak is veel ingewikkelder dan de andere drie poten onder een goed project: **ontwerp, financiering en planning**

Kent u de oude stelling: gelijk hebben is één ding, gelijk krijgen iets heel anders? Daar moest ik aan denken toen ik me wat verdiepte in de communicatie rondom Het Witte Lint, een kunstproject langs de weg tussen Zutphen en Eefde. Langs deze weg werden de afgelopen jaren meer dan 1000 pruimbladige meidoorns geplant. Over smaak valt niet te twisten, maar persoonlijk vind ik het een mooi project. Helemaal onpartijdig ben ik natuurlijk niet. Als hoofdredacteur van een bomenblad én als bomenliefhebber mag je mij iedere nacht wakker maken voor een project waarbij zo veel bomen gebruikt worden. Toch scoorde het project ronduit slecht in de publieke opinie. Allerlei mensen, soms niet gehinderd door enige kennis, werden voor de camera gehaald en wisten vaak zonder dat ze bij het project waren gaan kijken dat het helemaal niets was en ook wel niets zou worden.

**Een burger zal zich pas achter
jouw project scharen, als het ook
een beetje zijn project is**

Uiteindelijk bleek het allemaal wel mee te vallen en bijna op de valreep werd het project toch nog gerehabiliteerd. Eind goed, al goed, zou je kunnen denken. Dat lijkt misschien zo, maar persoonlijk vind ik het interessant om te bedenken wat dit voor andere projecten kan betekenen. Anno 2017 is het door sociale media zo makkelijk om een mening te hebben en het wordt steeds lastiger om de mening van een burger maar gewoon naast te neer te

leggen. Stelt u zich voor: u heeft als beheerder de taak om een speelterreintje te realiseren of ergens een paar bomen aan te planten. Dat gaat al gauw om grote bedragen. Bedragen die u en ik persoonlijk niet op zak hebben. Wat is er dan makkelijker dan rondbazuinen dat die paar bomen of die handvol wipkippen een typisch geval van geld over de balk gooien zijn? En op het moment dat zo'n totaal onzinnige uitspraak wordt gedaan, is het bijna onmogelijk om jezelf te verdedigen. Wat is daarom mijn stelling? Dergelijke ophef rondom een groter of kleiner project kan iedere beheerder overkomen. Dat wil gelukkig niet zeggen dat je daar niets aan kunt doen. Als groenbeheerder zul je veelal de neiging hebben om een project vooral technisch te bekijken. Is het ontwerp in orde, is er voldoende budget en klopt de gemaakte planning? Allemaal superbelangrijk. Maar net zoals de meeste tafels vier poten nodig hebben om stevig te staan, gaat het hier om een belangrijk aspect: draagvlak. Draagvlak is veel ingewikkelder dan de andere drie poten onder een goed project: ontwerp, financiering en planning, omdat het vaak ongrijpbaar lijkt. Veel beheerders redeneren nog steeds vooral vanuit een defensief standpunt. Als de burger de kans heeft gehad om zijn mening kenbaar te maken, moet hij verder zijn mond houden. Misschien begrijpelijk, maar inmiddels allang niet meer voldoende. Echt draagvlak ontstaat pas als er een werkelijke dialoog heeft plaatsgevonden. Die burger hoeft daarbij echt niet op alle punten gelijk te krijgen. Maar hij zal zich pas achter jouw project scharen, als het ook een beetje zijn project is: draagvlak door echte dialoog, dus.

Met vriendelijk groet,

Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Hoofdredacteur

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6886

De partners van

Boomzorg

Groen Techniek Holland 2017

12|13|14 sept

Drie demodagen lang hét vakevenement
voor professionals in de openbare ruimte

Walibi-Biddinghuizen

www.groentechniekholland.nl

- ruim 450 merken op 125.000 m² beursterrein
- groot aanbod exposities én demonstraties van machines en gereedschappen
- op centrale locatie, goed bereikbaar en dichtbij parkeren